

Globalisaatio, digitalisaatio ja kansainvälinen yritysverotus

Seppo Kari

Olli Ropponen

VATT MUISTIOT

55

Globalisaatio, digitalisaatio ja kansainvälinen yritysverotus

Seppo Kari
Olli Ropponen

Seppo Kari, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, seppo.kari@vatt.fi

Olli Ropponen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, olli.ropponen@vatt.fi

Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2018 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa (tietokayttoon.fi) ja se liittyy hankkeeseen ”Verotuksen muutospaineet ja tulevaisuuden verojärjestelmä”. Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä. Kirjoittajat kiittävät ohjausryhmän jäseniä ja Essi Eerolaa hyödyllisistä kommentteista ja keskusteluista.

ISBN 978-952-274-226-1 (PDF)

ISSN 1798-0321 (PDF)

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VATT Institute for Economic Research
Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki, Finland

Helsinki, joulukuu 2018

Tiivistelmä

Kansainvälisen yritysverotuksen voimassa olevat periaatteet luotiin 1920-luvulla. Niiden keskeinen piirre on voittojen verottaminen siellä missä yrityksellä on arvoa luovaa toimintaa (lähdevaltioperiaate). Globalisaatio ja digitalisaatio ovat johtaneet siihen, että voiton syntypaikan tunnistaminen on entistä vaikeampaa. Lisäksi järjestelmän tehokkuusongelmat ovat lisääntyneet. Yritysten on aiempaa helpompaa harjoittaa kansainvälistä verosuunnittelua, mikä luo valtioille kannusteita järjestelmän perusteita rapauttavaan verokilpailuun.

OECD ja EU ovat tehneet aloitteita kansainvälisen verosuunnittelun rajoittamiseksi. Aloitteet kuitenkin nojaavat lähdevaltioperiaatteelle eivätkä kykene poistamaan ongelmia kokonaan. Sekä tehokkuuden että toimeenpanon kannalta verotusoikeus olisi parempi allokoida joko omistajien asuinvaltioille (asuinvaltioperiaate) tai kuluttajien kotivaltioille (kohdevaltioperiaate). Näiden vaihtoehtojen käytännön toteuttamiseen liittyy monenlaisia haasteita. Digitalisaatio saattaa kuitenkin tulla avuksi tarjoamalla välineitä tehokkaaseen toimeenpanoon.

Avainsanat: Yhteisövero, kansainvälinen verotus, verotuksen harmoniointi, verokilpailu

JEL-luokittelu: H25, H32.

Abstract

The key elements of current international tax rules were created in the early 1920s. Their central principle is to allocate the right to tax profits to countries where firms have their active business operations (source principle). However, due to globalization and digitalization it is now more difficult to determine in what locations profits are created. It is also easier for firms to shift their profits and business activities to low-tax countries. This provides countries with incentives for revenue-eroding tax competition.

The OECD and the EU have launched initiatives to curb international tax-planning. However, the proposed measures rely on the source principle, and therefore cannot address the problems completely. From the point of view of both enforcement and economic efficiency, it would be better to allocate the right to tax to the owner country of domicile (residence principle) or the jurisdiction where the customer resides (destination principle). Both alternatives involve multiple open questions. However, digitalization may offer a solution since it should be able to provide tools for the effective exchange of ownership information.

Key words: Corporate tax, international taxation, tax harmonization, tax competition

JEL-classification numbers: H25, H32

1. Johdanto

Tässä muistiossa arvioidaan globalisaation ja digitaalisen liiketoiminnan laajenemisen nykyiselle yhteisöverojärjestelmälle aiheuttamia ongelmia sekä luodaan katsaus viime vuosina tehtyihin aloitteisiin järjestelmän toimivuuden parantamiseksi.

Kansainvälisen talouden 1980-luvulla alkanut kasvuvaihe¹ on merkinnyt tavaroiden ja palvelujen kaupan kasvun ohella suorien investointien ja rahoitusvirtojen nopeaa lisääntymistä. Sen taustalla on nähty olleen mm. kaupan ja pääomaliikkeiden regulaation purku, kuljetus ja tietoteknologiset innovaatiot sekä keskeisten kehittyvien maiden kuten Kiinan talousuudistukset. Yksi keskeinen osa kehitystä on ollut monikansallisten yritysten roolin kasvu. Kuljetusteknologian kehitys alensi teollisuustuotteiden kuljetuskustannuksia, mikä teki kannattavaksi siirtää teollisuustuotteiden tuotantoa matalan palkkatason maihin. Informaatioteknologian edistyminen teki puolestaan mahdolliseksi hajautettujen organisaatioiden johtamisen. Tuloksena oli teollisuusyritysten tuotantoprosessien osittuminen ja alueellinen hajauttaminen. Aluksi palvelutoiminnot kuten tutkimus ja tuotekehitys, aineettoman omaisuuden omistus, tuotantoketjujen ohjaus sekä markkinointi luokiteltiin pääkonttoritoiminnoiksi eivätkä muutokset koskeneet niitä. 2000-luvulla myös näiden toimintojen uudelleenorganisoinnin ja alueellisen hajautumisen on arvioitu käynnistyneen, Desai (2009). Nämä muutokset johtivat siihen, että merkittävä osa globaalista tuotannosta ja tavarakaupasta (vientituonti) tapahtuu suurten globaalisti toimivien yritysten toimesta, joiden rakenne on alueellisesti ja toiminnallisesti hajautunut. Lanz ja Miroudot (2011) arvioivat, että USA:n tuonnista 48 prosenttia oli konsernien sisäistä kauppaa; ruotsalaisten konsernien eri yksiköiden viennistä puolestaan 51 prosenttia suuntautui konsernien muihin yksiköihin.

Nykyiset kansainvälisen yritysverotuksen peruseriaatteet luotiin pian ensimmäisen maailmansodan jälkeen 1920-luvulla Kansainliiton piirissä. Noiden säännösten yksi keskeinen piirre on verotusoikeuden allokoiminen sen mukaan, missä voitto muodostuu (lähdevaltioperiaate). Tämän periaatteen on kuitenkin epäilty sopivan huonosti nykyiseen globalisoituneeseen ympäristöön, jossa esimerkiksi suuri monikansallinen yritys on hajauttanut toimintansa satoihin yksiköihin eri puolille maailmaa. Tässä ympäristössä voiton syntypaikan määrittäminen on entistä paljon vaikeampaa. Mikä kenties vielä huolestuttavampaa, nykyjärjestelmän perusrakenteiden on epäilty synnyttävän yrityksille ja yksittäisille maille kannusteita, jotka rapauttavat järjestelmän perusteita.

Kuvatut globalisaation piirteet ovat haastaneet valtiot pohtimaan, miten niiden tulisi uudistaa yritysten voittojen verotusta sekä missä määrin tähän liittyviä haasteita tulisi ratkoa yhteistyössä muiden maiden kanssa. Kansallisten reformien ohella seurauksena on tehty useita aloitteita yritysverotuksen koordinoimiseksi.

Vuonna 2013 OECD käynnisti G20-maiden aloitteesta Base Erosion and Profit Shifting -hankkeen (BEPS-hanke) aggressiivisen verosuunnittelun poistamiseksi (OECD, 2013). Se johti vuonna 2015 viidestätoista toimenpiteestä koostuvan suosituspaketin antamiseen. BEPS-hanketta juhlittiin suurimpana kansainvälisen verotuksen normiston uudistuksena sen syntyvaiheiden jälkeen, mutta, kuten jotkut asiantuntijat ovat huomauttaneet, suositukset rakentuivat vanhojen, pitkällä aikavälillä kenties kestävämmien, rakenteiden perustalle, Ault (2013) ja Devereux ja Vella (2014).

¹ WTO (2014) nimittää sitä kansainvälisen talouden kolmanneksi kasvuvaiheeksi.

Euroopan komissio antoi puolestaan tammikuussa 2016 Anti-Tax Avoidance Package -esityksen (ATAP), joka sisälsi useita pääosin BEPS-hankkeelle perustuvia ehdotuksia EU-tason sitovaksi lainsäädännöksi. Euroopan neuvosto hyväksyi näistä pääosan kesällä 2016 (Anti Tax Avoidance Directive, ATAD, Euroopan komissio, 2016c). Saman vuoden syksyllä komissio lanseerasi yritysveropohjan harmonisoimiseksi direktiiviesitykset, joiden lähtökohta oli BEPS-lähestymistavasta poikkeava (Euroopan komissio, 2016b). Toteutuessaan konsolidoitua yhteisöerotusta koskeva ehdotus (CCCTB-esitys) johtaisi yhtenäiseen, konsernitaseiseen veropohjan laskemiseen EU:ssa ja tuon veropohjan kaavamaiseen jakoon jäsenmaille.

Globalisaation kanssa osin samanaikaisesti on edennyt myös toinen muutosaalto, digitalisaatio eli digitaaliteknologian laaja hyödyntäminen yhteiskunnan kaikkien tahojen toiminnassa. Digitalisaatio tarjoaa aiempien suurten yhteiskunnallisten mullistusten tavoin uusia mahdollisuuksia. Yrityksen näkökulmasta sen kautta avautuvat uudenlaiset ansaintamahdollisuudet potentiaalisesti korkeine tuottoineen kannustavat uusien hyödykkeiden luomiseen. Erityisesti digitaalisissa liiketoimintamalleissa rajakustannukset ovat usein pieniä, minkä vuoksi näiden avulla saavutettavat voitot voivat muodostua erityisen suuriksi. Lisäksi näissä malleissa käyttäjien lukumäärä voi helposti kumuloitua, koska palvelu on usein sitä kiinnostavampi mitä enemmän käyttäjiä sillä ennestään on. Kuluttajan näkökulmasta digitalisaatio lisää valinnan mahdollisuuksia tuomalla tarjolle uusia hyödykkeitä, joita ei voisi edes olla olemassa ilman digitalisaatiota.

Vaikka digitalisaatio vaikuttaakin laajasti eri toimialoihin, verotuksen näkökulmasta digitaalisaation synnyttämät uudet liiketoimintamallit aiheuttavat kuitenkin omat erityishaasteensa. Niissä arvonmuodostus poikkeaa perinteisestä ja palvelujen käyttäjien rooli korostuu verrattuna perinteiseen kauppaan. Arvonmuodostus perustuu myös aiempaa enemmän aineettoman pääoman hyödyntämiseen sekä käyttäjäaineiston myyntiin. Nämä digitaalisen liiketoiminnan erityispiirteet lisäävät painetta nykyistä kansainvälistä yritysverojärjestelmää kohtaan, erityisesti sen peruseriaatteeseen, jonka mukaan verotusoikeus pyritään kohdentamaan sinne, missä taloudellista arvoa luova toiminta tapahtuu. Huolimatta digitalisaation mukanaan tuomista hankaluuksista se voi kuitenkin myös tarjota ratkaisuja. Uusien liiketoimintamallien sisältämät tietovarannot näyttelevät tässä keskeistä roolia. Nämä voivat tarjota mahdollisuuksia niin verotuksen tehokkuuden parantamiseen kuin uudenlaisten verottamistapojen käyttöönottamiseenkin.

Tarkastelemme seuraavassa sitä miten nykyisen kansainvälisen yritysverotuksen säännöt toimivat globalisoituvassa ja digitalisoituvassa taloudellisessa ympäristössä. Lisäksi kuvaamme ja arvioimme ehdotettuja reformeja näiden verotuksen säännösten kehittämiseksi. Jaksossa 2 kuvataan nykyisen kansainvälisen yritysverojärjestelmän perusrakenteita ja analysoidaan niihin liittyviä ongelmia. Jakson lopussa esitellään aloitteita ko. järjestelmän kehittämiseksi. Jaksossa 3 tarkastellaan puolestaan sitä, miten digitalisaatio vaikuttaa nykyjärjestelmän toimeenpanoon ja millaisia ratkaisuja olisi löydettävissä sen tuomien uusien ongelmien välttämiseksi.

2. Globalisaatio ja lähdemaaperiaatteelle perustuva yritysverotus

2.1 Kansainvälisen yritysverotuksen nykyiset puitteet

2.1.1 Verotusoikeuden jako

Useassa maassa toimivien yritysten tuloverotuksen kansainväliset puitteet määräytyvät kotimaisen lainsäädännön ja maiden välisten verosopimusten mukaan. Näitä kumpaakin ohjaa kansainvälisten järjestöjen, alun perin Kansainliiton ja myöhemmin YK:n ja OECD:n piirissä sovitut väljät normit, joiden keskeinen tehtävä on luoda pelisäännöt rajat ylittävien tulovirtojen verottamisoikeuden jakamiseksi maiden kesken. Nämä normit pyrkivät siihen että rajat ylittävä tulo verotetaan (vain) yhteen kertaan. Tavoitteena on toisin sanoen monenkertaisen verotuksen ja vajaaverotuksen välttäminen (Avi-Yonah 2015).

Pohdittaessa sitä, mille maalle rajat ylittävän tulon verottamisoikeus tulisi myöntää, on ehkä luontevaa kiinnittää huomio kahteen ilmeiseen vaihtoehtoon. Näistä toinen on henkilön tai yrityksen asuinvaltio (residence country), ts. maa jossa henkilö vakituisesti asuu ja, yrityksen ollessa kyseessä, maa jonka lainsäädännön mukaan yritys on perustettu tai josta sitä tosiasiallisesti johdetaan. Toinen vaihtoehto on antaa verotusoikeus sille maalle, josta rajat ylittävä tulo saadaan eli lähdevaltiolle (source country).²

Kansainliiton piirissä syntyneitä ensimmäistä malliverosopimusta valmisteltaessa pohdittiin valintaa näiden kahden vaihtoehdon välillä.³ Työn haasteena oli havainto, jonka mukaan henkilön tai yrityksen taloudellinen toiminta kytkeytyy usein vahvasti sekä asuin- että lähdevaltioon, ja mahdollisesti useisiin lähdevaltioihin. Monissa länsimaissa oli toisaalta jo käytössä toisistaan poikkeavia säännöksiä.⁴ Niinpä sopimusluonnoksessa päädyttiin kompromissiin, jossa aktiivisen taloudellisen toiminnan tulojen (kuten yritystoiminnan voittojen) ensisijainen verotusoikeus annettiin lähdevaltiolle ja passiivisen toiminnan tulojen (kuten sijoitustoiminnan tuottojen) verotus asuinvaltiolle. Toiselle valtiolle jäi rajattu toissijainen verotusoikeus. Vastuu mahdollisen kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi säilytettiin asuinvaltiolle. (Avi-Yonah 1996, 2015; Graetz ja O’Hear 1997)

Tuolloin jouduttiin ottamaan kantaa myös kysymykseen, millä ehdolla lähdevaltion oikeus toisessa maassa asuvan yhtiön voittoon syntyy. Päädyttiin ratkaisuun, joka korosti työvoiman ja pääoman fyysisen läsnäolon merkitystä. Tämä johti kiinteän toimipaikan käsitteen syntyyn. Sen avulla määriteltiin verotusoikeuden tarjoavan fyysisen läsnäolon minimitaso, Avi-Yonah (2015), Collier ja Andrus (2017).

Samassa vaiheessa ratkaistiin myös konsernien verokohtelu kansainvälisessä ympäristössä. Aluksi harkittiin tytäryhtiön rinnastamista kiinteään toimipaikkaan, jolloin emoyhtiön kotimaalla olisi ollut toissijainen oikeus verottaa tytäryhtiön voittoa. Yhdysvalloissa oli 1920-luvun alussa käytössä konsernitason verotus ,

² Kansainvälisessä yritysverotuksen kirjallisuudessa esiintyy toki myös muita verotusoikeuden allokointiperiaatteita. Näistä yksi on kohdemaaperiaate (destination principle), jolla tarkoitetaan verotusoikeuden antamista sille maalle, johon hyödyke myydään (jossa se kulutetaan). Tämä periaate on keskeinen välillisessä verotuksessa (alkuperämaa- vs. kohdemaaperiaate), mutta sillä ei ole ollut toistaiseksi asemaa tuloverotuksen kansainvälisessä koordinaatiossa. Periaatteen soveltaminen yritysverotuksessa on kuitenkin ollut tiiviin tutkimuksen kohteena viime vuosina. Tarkastelemme jäljempänä uudistusaloitteita, jotka perustuvat kohdemaaperiaatteelle.

³ Ensimmäisen malliverosopimuksen luonnos julkaistiin 1928. OECD:n nykyisen sopimuksen johdantoluvussa on lyhyt katsaus historiaan (OECD 2000). Laajemmat kuvaukset säännösten syntyhistoriasta ja periaatteiden kehittymisestä, ks. Avi-Yonah (1996, 2015), Graetz ja O’Hear (1997) ja Collier ja Andrus (2017).

⁴ Tärkeät pääoman viejät, kuten Iso-Britannia, suosivat asuinvaltioverotusta, kun taas pääoman tuojamaat, kuten useat maat Manner-Euroopassa puolsivat verotusoikeuden allokointia lähdevaltioille.

jossa useasta yhtiöstä muodostuvan konsernin verotettava tulo laskettiin konsernitason tasoisesti. Emoyhtiö maksoi veron konsernin voitosta saaden hyvityksen ulkomaille maksetuista veroista. Yhdysvallat luopui tästä menettelystä vuonna 1924 ja siirtyi konserniyhtiöiden erillisverotukseen, Collier ja Andrus (2017), Avi-Yonah (2015).

Kansainliiton vetämässä valmistelussa päädyttiin ottamaan konserniin kuuluvien yhtiöiden erillisverotus (separate accounting) malliverosopimuksen lähtökohdaksi.⁵ Erillisverotus edellytti toisaalta jonkinlaista mekanismia, joka toteuttaisi (tai varmistaisi) konsernin verotettavan voiton jakautumisen eri yksiköille voitollisen toiminnan aitoa jakoa vastaavalla tavalla ja toisaalta rajoittaisi yritysten mahdollisuuksia jaon manipulointiin. Menetelmän tehtävänä oli siis palvella yhtäältä verotuksen toimittamista ja verovalvontaa sekä toisaalta verotusoikeuden jakoa valtioiden välillä. Tähän tehtävään valjastettiin markkinaehtoperiaate (arm's length principle, ALP), joka edellyttää konsernin sisäisten taloudellisten toimien hinnoittelua samalla tavoin kuin riippumattomien osapuolten välisessä kaupassa.⁶ Mikäli siirtohinnat poikkesivat markkinahinnoista, lähdevaltiolla oli oikeus siirtohintaoikaisuun.

Vuoden 1928 malliverosopimuksen valmistelussa saivat muotonsa myös nykyisin käytössä olevat tavat poistaa kansainvälinen kaksinkertainen verotus. Soveltaessaan vapautusmenetelmää asuinvaltio ei verota toisesta maasta saatua tuloa. Vapautusmenetelmä on yleinen konsernin sisäisten osinkovirtojen verotuksessa, mutta sitä sovelletaan vain harvoin portfoliosijoitusten verotuksessa. Tämä vastaa "1920-luvun kompromissin" sisältöä: verotusoikeus aktiivisen yritystoiminnan tuloon annettiin lähdevaltiolle (vapautus asuinmaassa) kun taas passiivisen toiminnan tuottojen verotus allokoitiin asuinvaltiolle (portfoliosijoitusten tuottoja ei vapauteta).

Soveltaessaan hyvitysmenetelmää asuinvaltio vähentää laskemastaan verosta samasta tulosta lähdevaltiossa maksuunpannun veron. Hyvitysmenetelmää sovelletaan yleisesti yksityishenkilön rajat ylittävien tulojen verotuksessa sekä yritysten passiivisten tulojen verotuksessa (esim. korkotulosta lähdevaltio voi periä matalan lähdeveron, joka asuinvaltion tulee hyvittää omassa verotuksessaan). Jälleen tämä sopii hyvin yhteen "1920-luvun kompromissin" kanssa.

Palataan vielä "1920-luvun kompromissin" koskien "aktiivisen tulon" verotusoikeutta. Tulkinta, jonka mukaan yritystoiminnan voiton verotusoikeus allokoitiin lähdevaltioille, on ehkä parhaiten ymmärrettävissä konsernin voiton allokoimista koskevana ratkaisuna. Voiton ensisijaisen verotusoikeuden myöntäminen kiinteän toimipaikan sijaintimaalle on lähdevaltioverotusta puhtaimmillaan. Konsernin kannalta kuitenkin myös tytäryhtiön asuinvaltion verotusoikeuden tytäryhtiön voittoon voi nähdä (tosiasiallisena) lähdevaltioverotuksena. Veroa maksetaan tällöin karkeasti ottaen siellä missä toiminta sijaitsee.⁷

⁵ OECD:n malliverosopimus sallii edelleen myös konsernitason verotuksen.

⁶ ALP on siis yksi tapa jakaa voiton verotusoikeus eri maille. Tarkastelemme jäljempänä toista lähestymistapaa, veropohjan kaavamaisista jakoa (formulary apportionment, FA). Siinä lähtökohdaksi on konsernitason voitto, joka jaetaan konsernin alueellista sijoittumista kuvaavilla taloudellisilla tunnusluvuilla verotettavaksi konsernin sijoittumismaissa. ALP on tarpeeton kyseisessä järjestelmässä, koska kaavamaisen jaon lähtökohdaksi on konsernitason voitto.

⁷ Se, että tytäryhtiöiden asuinmaat kantavat osan konsernien maksamista veroista, ei ole ehkä muutenkaan ristiriidassa lähdevaltioperiaatteen kanssa. Tytäryhtiön asuinmaalla on verotusoikeus kiinteästä toimipaikasta asuinmaan ulkopuolella ansaittuun voittoon, mutta tämä verotusoikeus on toissijainen ja heijastaa lähdevaltioverotusta. Verotusoikeus on ensisijainen kun kyseessä on asuinmaassa ansaittu voitto. Tätä tuskin voi kuteinkaan tulkita asuinvaltioperiaatteen ilmentymäksi. Koska kyse ei ole rajat ylittävistä tulosta, asuin- vs. lähdevaltio -jaottelu ei ole sen suhteen edes tarpeen.

Huolimatta taloudellisen toiminnan suurista muutoksista viimeisten vajaan sadan vuoden aikana - kansainvälisen talouden kasvu, monikansallisten yritysten toimintatapojen ja merkityksen radikaali muuttuminen ja kaupan siirtyminen raaka-aineista ja teollisuustuotteista yhä enemmän palveluihin ja aineettomiin hyödykkeisiin -, kuvatut ”1920-luvun kompromississa” luodut periaatteet muodostavat edelleen kansainvälisen verotuksen sääntöjen kovan ytimen.

2.1.2 Kaksinkertaisen verotuksen poistaminen, kannusteet ja tehokkuus

Taloustieteellä on pitkät perinteet kansainvälisen verotuksen vaikutusten tutkimisessa. Tämä ei ehkä ole yllättävää, kun huomataan että järjestelmän keskeiset tavoitteet ovat liittyneet verotuksen haittavaikutusten minimoimiseen. Lisäksi ”1920-luvun kompromissin” arkkitehtinä toimi neljä taloustieteen professoria.⁸

Kuten edellä todettiin, asuinvaltio- ja lähdevaltioperiaate määrittävät maan, jolla on tulon ensisijainen verotusoikeus. Usein samasta tulovirrasta kantaa veroja myös maat, joilla ei tätä ensisijaista verotusoikeutta ole. Tästä syntyvä verotuksen kaksin- tai moninkertaisuus pyritään estämään siten, että asuinvaltio joko vapauttaa ulkomaan tulon (vapautusmenetelmä) tai vähentää ulkomaille maksetun veron laskemastaan verosta (hyvitysmenetelmä).

Kun asuinmaa hyvittää yrityksen voitostaan ulkomaille maksaman veron kokonaan, pääosa verotulosta saattaa kertyä lähdevaltiomaahan, mutta investoijan näkökulmasta ulkomaan tulon veroaste määräytyy yksinomaan asuinvaltion verosäännösten mukaan.⁹ Täysi hyvitys johtaa siis siihen, että sijoittajan kannusteiden näkökulmasta verotus vastaa efektiivisesti järjestelmää, jossa verotusoikeus on annettu kokonaan asuinvaltiolle (asuinvaltioperiaate). Investoijan saama nettotuotto on tällöin riippumaton lähdevaltiosta. Jos käytäntöä sovelletaan kaikissa maissa (ja pääomamarkkinat toimivat tehokkaasti), investoinnin veroja edeltävä rajatuotto yhtäläistyy eri maiden välillä. Kansainvälinen yritysverojärjestelmä on tällöin neutraali investointien alueellisen kohdentumisen suhteen (ns. pääoman vientineutraalisuus; capital export neutrality, CEN).

Jos taas konsernin asuinvaltio vapauttaa lähdevaltiosta saadun tulon, tulon veroaste noudattaa lähdevaltion veroastetta eli vastaa kannusteiden kannalta efektiivisesti tilannetta, jossa verotusoikeus on yksinomaan lähdevaltiolla. Jos yhteisöverokannat vaihtelevat maittain (ja pääomamarkkinat toimivat tehokkaasti), pääoman nettotuotot yhtäläistyvät mutta bruttotuotot vaihtelevat maiden välillä. Järjestelmä ei ole neutraali investointien kohdentumisen suhteen vaan, päinvastoin, ohjaa investointeja matalan verotuksen maihin. Eri maissa asuvien sijoittajien kannusteet säästää ovat kuitenkin samat (ns. pääoman tuontineutraalisuus; capital import neutrality, CIN). Koska asuinvaltion verotuksella ei ole merkitystä, lähdevaltiomaassa toimivien yritysten verotuksellinen kilpailuasema on samalla yhtäläinen riippumatta konsernin asuinmaasta.

Globaalin järjestelmän tavoitteina pääoman vienti- ja tuontineutraalisuus ovat käytännössä vaihtoehtoisia; ne ovat saavutettavissa samanaikaisesti vain, jos kansalliset yritysverojärjestelmät on harmonisoitu (kanta ja pohja). Taloudellinen keskustelu on usein nähnyt vientineutraalisuuden näistä kahdesta vaihtoehdosta

⁸ Nämä neljä taloustieteilijää olivat Edwin Seligman Yhdysvalloista, Josiah Stamp Isosta-Britanniasta, G.W.J. Bruins Hollannista ja Luigi Einaudi Italiasta, ks. esim. Avi-Yonah (2015) ja Jogarajan (2013). Ryhmän johtohahmo Seligman oli Columbian yliopiston professori ja yksi American Economic Association -järjestön perustajista ja alkuvaiheen puheenjohtajista, ks. Graetz (2001).

⁹ Ei siis riipu lähdevaltiosta (investoinnin kohdevaltiosta) veroasteesta.

tärkeämmäksi tavoitteeksi.¹⁰ Kansainvälinen koordinaatio (OECD:n malliverosopimus) ei ole kuitenkaan suosinut niistä kumpaakaan. Kansainvälinen sovelluskäytäntö on ollut myös epäyhtenäinen. Suuret teollisuusmaat kuten Yhdysvallat, Iso-Britannia, Japani ja Kanada sovelsivat erityisesti aiemmin hyvitysmenetelmää kun taas monet Manner-Euroopan maat ovat aina soveltaneet vapautusmenetelmää.¹¹

Asuinvaltioperiaatteeseen on nähty liittyvän globaalin vientineutraalisuuden ohella muitakin etuja. Jos hyvitys on täysimääräinen, konsernin voitot verotetaan efektiivisesti samalla tavoin kuin konsernitason yritysverotuksessa. Yrityksillä ei olisi tällöin mahdollisuuksia maiden välisiä veroaste-eroja hyödyntävään voittojen siirtelyyn korkean veroasteen maista matalan veroasteen maihin.

Käytännössä hyvitysmenetelmä (asuinvaltioperiaate) sen paremmin kuin vapautusmenetelmäkään (lähdevaltioperiaate) eivät esiinny puhtaaksi viljeltyinä. Ulkomaille maksetusta verosta voidaan hyvittää yleensä enintään vain määrä, joka vasta asuinvaltion samasta tulosta maksettavaa veroa. Näin ollen jos lähdemaan veroaste on asuinmaan veroastetta korkeampi, ulkomaantulon efektiivinen verotaso vastaa lähdevaltion veroastetta. Asuinvaltioverotuksen tehokkuusominaisuudet eivät tällöin toteudu.

Lisäksi, yleisen käytännön mukaan, ulkomailla sijaitsevan tytäryhtiön voitot verotetaan konsernin asuinvaltiossa vasta kun voitto kotiutetaan emoyhtiölle. Lykkäysmahdollisuus johtaa siihen, että asuinmaaverotus on vaikutuksiltaan lähellä lähdemaaverotuksesta. Vastaavasti maissa, jotka periaatteessa soveltavat lähdeperiaatetta, usein asetetaan rajoituksia vapautuksen soveltamiselle. Vapautus ei välttämättä koske ulkomaisen kiinteän toimipaikan tuloja (emoyhtiön liiketoiminnan tuloja, jotka on ansaittu toisessa maassa) eikä ”passiivisen” toiminnan tuloja kuten korkoja, vuokria, rojalteja ja portfolio-osinkoja. Näissä tapauksissa tulonsaajan asuinmaa verottaa tulon ja poistaa mahdollisen kaksinkertaisen verotuksen hyvitysmenetelmällä.¹²

Vaikka asuinvaltioverotukseen liittyy ilmeisiä taloudellisia etuja, kansainvälinen kehitys on kuitenkin kulkenut kohti lähdevaltioverotusta (vapautusmenetelmää). Kari (2015) tarkastelee kotiutettujen tytäryhtiösinkojen verokohtelua 15 teollisuusmaassa vuodesta 1991 vuoteen 2012.¹³ Kun jakson alussa 9 maata sovelsi hyvitystä ja 6 vapautusta suhde oli 5/10 vuonna 2005 ja 2/13 vuonna 2012. Iso-Britannia ja Japani lukeutuvat periodin loppupuolella (2009) hyvitysjärjestelmästä luopuneisiin suuriin teollisuusmaihiin. Myöhemmin myös Yhdysvallat (2018) on luopunut hyvitysmenetelmästä (osana nykyisen hallinnon suurta verouudistusta).

Kuten edellä tuotiin esiin, tämän laajamittaisen siirtymän syitä ei ole pystytty selittämään taloustieteen malleilla. Usein selitykseksi on tarjottu hyvityksen oikeaoppisen, tehokkaan toimeenpanon hankaluutta, jopa mahdottomuutta. Vajavaisesti toteutettuna hyvitys ei puolestaan saavuta niitä etuja, joita sillä

¹⁰ Perustelu: investointien on arvioitu reagoivan säästämistä herkemmin tuottoeroihin. Katsauksia hyvitys- ja vapautusmenetelmää koskevaan kirjallisuuteen, ks. Keen (1996) ja Griffith, Hines ja Sorensen (2010).

¹¹ Veroperiaatteen valintaan liittyy useita kysymyksiä, joihin tutkijat eivät ole löytäneet vastauksia. Yksi niistä on lähdevaltioverotuksen suosio ja toinen se, miksi suuret teollisuusmaat päätyivät asuinvaltioperiaatteeseen vaikka kansallisen etu (vs. globaali etu) olisi pikemminkin suosinut lähdemaan verojen vähentämistä verotettavaa tuloa laskettaessa asuinvaltiossa. Ks. Griffith, Hines ja Sorensen (2010) ja Devereux, Fuest ja Lockwood (2015). Razin ja Sadka (1991) jopa arvioi, että asuinvaltioperiaate ei vaadi tuekseen koordinoitavia toimia, koska verokilpailu hävittää vähitellen lähdevaltioperiaatteeseen perustuvat verot.

¹² Myös väliyhteisölainsäädäntö muuttaa lähdevaltioverusteista yritysverotusta asuinvaltioverotuksen suuntaan.

¹³ Maajoukossa oli kaikki viisi Pohjoismaata, seitsemän suurta EU-maata sekä Kanada, Japani ja Yhdysvallat.

teoriassa voi olla. Samalla hyvitysjärjestelmän on nähty olevan selvästi raskaampi hallinnollisesti kuin vapautusmenetelmä.¹⁴

2.2 Globalisaatio ja yritysverotus

Edellisessä jaksossa kuvattiin kansainvälisen yritysverotuksen voimassa olevien peruseriaatteiden sisältöä ja tavoitteita niiden syntyhistorian valossa. Järjestelmä nojaa keskeisiltä osilta, ja lisääntyvässä määrin, lähdevaltioperiaatteelle, jossa kansainvälisen konsernin kukin juridisesti itsenäinen yksikkö (tytäryhtiö) verotetaan erillään (erillisverotus). Konsernin voiton allokointuminen kuhunkin yksikköön ja kullekin sijaintimaalle määräytyy markkinahintaperiaatteen mukaan (ALP).

Lähdemaaperiaatteelle perustuva yritysverotus, jossa verotus on hajautettu lähdemaihin ja voiton jakamista säätelee markkinaehtoperiaate, avaa monia erilaisia mahdollisuuksia konsernin toimintojen sopeuttamiseen sen verojen minimoimiseksi:

- Koska konsernin asuinmaa (emoyhtiön asuinmaa) soveltaa vapautusmenetelmää, investointien (lopullinen) efektiivinen veroaste riippuu ensisijaisesti tai yksinomaan lähdemaan kantamasta verosta. Siksi tämä järjestelmä kannustaa monikansallisia yrityksiä investoimaan ja sijoittamaan toimintojaan matalan verotason maihin.
- Järjestelmä kannustaa myös kansainväliseen verosuunnitteluun, jossa pyritään siirtämään voittoja korkean veroasteen maasta matalan veroasteen maihin tai matalan efektiivisen veroasteen kohteena olevaksi tuloksi matalan tai korkean veroasteen maassa (huojennusregiimit kuten patent boxit korkean veroasteen maissa), ks. Laatikko 1.

Nämä lähdemaaverotuksen synnyttämät kannustavat lisäksi maita alentamaan veroasteitaan ja kaventamaan veropohjaan houkutelakseen maahan taloudellista toimintaa ja kasvattaakseen maan veropohjaa (verokilpailu).

Taloustieteellinen tutkimus on tuottanut runsaasti empiiristä näyttöä näiden vaikutusten esiintymisestä käytännössä. Feld ja Heckemeyer (2011) esittävät katsauksen tutkimuksiin verotuksen vaikutuksista suoriin investointeihin. Beer ym. (2018) ja Heckemeyer ja Overesch (2017) esittävät puolestaan katsaukset kansainvälistä voittojen siirtelyä koskevaan tutkimukseen. Devereux ja Loretz (2013) tarkastelevat puolestaan taloustieteellistä evidenssiä koskien maiden strategista käyttäytymistä verokantojen ja veropohjien määrittelyssä.

Nykyisin dominoiva lähdemaaperusteinen yritysverotus kannustaa siis yrityksiä verojen minimointiin ja yksittäisiä maita verokilpailuun. Nämä kannusteet ovat vaarassa johtaa toistuviin uudistuksiin, monimutkaistuvaan lainsäädäntöön, heikkeneviin verotuottoihin ja mahdollisesti myös reaalitytöihin vääristymiin. Lähdevaltioperiaatteelle nojaava kansainvälinen yritysverotus ei siten näyttäisi olevan kestävä käsitteellinen perusta yritysverojärjestelmälle globalisoituneessa maailmassa.

¹⁴ Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian uudistusten yhteydessä näistä kysymyksistä käytiin laaja keskustelu. Pääosa esillä olleista näkökohdista on summeerattu hieman aiemmin ilmestyneessä raportissa Griffith, Hines ja Sorensen (2010). Keen (1996) toteaa verotuksen lykkääntymisen poistamisesta: "Doing this in the literal sense of moving to concurrent taxation, the practitioners tell us, would be technical nightmare (...)."

Laatikko 1. Kansainvälinen verosuunnittelu – esimerkkejä keskeisimmistä keinoista (IMF (2014))

- Siirtohintojen vääristäminen: kansainvälisillä konserneilla on arvioitu olevan mahdollisuuksia siirtää voittoja matalan verokannan maihin manipuloimalla sisäisen kaupan siirtohintoja, erityisesti kun on kyse differentioiduista hyödykkeistä, joille ei löydy hyvää vertailukohdetta; myös yritysspesifisten aineettomien oikeuksien sisäinen hinnoittelu tarjoaa mahdollisuuden peiteltyyn voitonsiirtoon.
- Vähennysten kuten korkovähennyksen hyödyntäminen: konserni voi siirtää voittoja ohjaamalla konsernin sisäisten palvelujen kauppaa siten, että vähennyskelpoiset menot kuten korkomenot sijoittuvat korkean verotuksen maihin ja vastaavat tulot kuten korkotulot matalan verotuksen maihin.¹⁵
- Vähennysten monistaminen: ketjuttamalla velkatransaktioita voidaan luoda järjestely, jossa verovähennys saadaan useaan kertaan ilman vastaavaa tulon tuleamista verolle.
- Riskinsiirtosopimukset: siirretään konsernin sisäisillä riskinsiirtosopimuksilla voittoja korkean verotuksen maista matalan verotuksen maihin.
- Verojärjestelmien yhteensopimattomuuden (mismatch) hyödyntäminen: kun eri maat määrittelevät juridisen henkilön, transaktion tai rahoitusinstrumentin verotukselliset ominaisuudet eri tavoin, avautuu mahdollisuuksia näitä eroja hyväksikäyttävään verojen minimointiin.
- Verosopimusten erojen hyödyntäminen: suunnitellaan tulovirtojen kanavoiminen eri maiden kautta esimerkiksi lähdeverojen määrän minimoimiseksi.
- Varallisuudenluovutusten suunnittelu: sijoitetaan varallisuus ja niillä käytävät transaktiot matalan verotuksen maihin luovutusvoittoverojen minimoimiseksi.
- Lykkäyksen hyödyntäminen: asuinvaltioverotusta soveltavan maan veroja voidaan minimoida lykkäämällä ulkomailla ansaittujen voittojen kotiuttamista.
- Pääkonttorin siirto (corporate inversion): asuinvaltioverotusta ja CFC-lainsäädäntöä soveltavan korkean veroasteen maan veroja voidaan minimoida siirtämällä verotuksellinen kotipaikka lähedemaaverotusta soveltavaan maahan (tai asuinmaaverotusta soveltavaan maahan, jonka veroaste on matala).

2.3. Globalisaatio ja kansainvälisen yritysverotuksen uudistusaloitteet

2.3.1 Käsitteellinen kehikko

Ennen viime vuosina tehtyjen uudistamisaloitteiden tarkastelua voi olla hyödyllistä luoda karkea kehikko, joka tarjoaa työvälineitä toisistaan poikkeavien uudistusvaihtoehtojen arvioimiseksi.

Kuviossa 1 monikansallinen yritys ja sen tärkeimmät sidosryhmät jaetaan neljään ryhmään. *Omistajat* ovat sijoittaneet yritykseen omaa pääomaa, minkä perusteella heille syntyy oikeus voitonjakoon ja mahdollisuus vaikuttaa yrityksen päätöksiin. Itse konserni koostuu *emoyhtiöstä* ja *tytäryhtiöistä*. Edellinen vastaa liiketoimintojen suunnittelusta ja päätöksenteosta. Tytäryhtiöiden tehtävät muodostuvat konsernin tuottamien hyödykkeiden tuotekehittelystä, valmistuksesta, markkinoinnista ja myynnistä.¹⁶ Ilmeisellä tavalla myös asiakkaat (*kuluttajat*) ovat tärkeässä asemassa yrityksen toiminnassa. Heidän preferensseihinsä perustuva kulutuskykyntä luo pohjan konsernin voittoa tuottavalle liiketoiminnalle.

¹⁵ Tämän keinon käyttöä EU-jäsenmaissa on voinut korostaa vuoden 2004 korko- ja rojaltidirektiivi, joka poisti jäsenmaiden mahdollisuudet periä lähdeveroja konsernin sisäisistä suorituksista, Terra ja Wattel (2005, pp. 639-640), Collier ym. (2018).

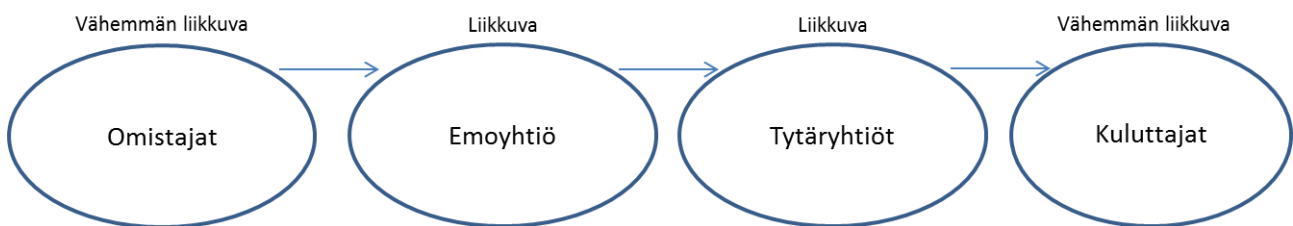
¹⁶ Ajatellaan että pääkonttoritoiminnot ovat emoyhtiössä ja niiden ulkopuoliset toiminnot hoidetaan kokonaan tytäryhtiöissä.

Globalisoituneessa maailmassa nämä kaikki neljä voivat asua eri puolilla maailmaa. Pääomaliikkeiden esteiden poistuminen ja rahoituspalvelujen tekninen edistyminen ovat johtaneet siihen että yrityksen ja sen omistajien asuinpaikat sijoittuvat usein eri maihin.¹⁷ Omistajakunta voi olla myös heterogeeninen ja sijoittua eri puolille maailmaa. Kuljetus- ja informaatioteknologioiden kehityksen myötä yritys (tytäryhtiö) voi usein helposti palvella toisessa maassa asuvia kuluttajia. Kuten johdannossa tuotiin esiin, on tavallista, että kansainvälisesti toimivan yrityksen oma organisaatio on hajautunut kymmeneen maihin ja jopa satoihin tytäryhtiöihin.

Kaikilla kuvion neljällä ryhmällä on tärkeä rooli arvonmuodostuksessa. Ilman omistajien tarjoamaa alkupääomaa mitään toimintaa ei olisi koskaan käynnistetty ja ilman yritystä (emoyhtiötä ja tytäryhtiöitä) omistajille ei kertyisi pääomatuottoja eivätkä kuluttajat saisi kaipaamiaan hyödykkeitä. Ilman kuluttajia puolestaan ei olisi kulutuskysyntää ja siten voittoa tuottavaa liiketoimintaa.

Tämän esimerkin perusteella yhdenkin osan poistamisesta seuraa se, että taloudellista arvoa ei synny lainkaan. Siksi mikään tekijöistä yksin ei ole riittävä arvon muodostumiselle, vaan jokainen osanen on arvonmuodostuksen välttämätön ehto. Niinpä on ilmeistä että jo teoreettisestikin on lähes mahdotonta määritellä missä yrityksen arvo muodostuu, puhumattakaan siitä, miten arvonmuodostuksen sijoittumista voitaisiin mitata tarkasti käytännössä.

Kuvio 1. Monikansallinen yritys ja sen sidosryhmät (arvon muodostuksen osat)

Kuvion 1 monikansallisen yrityksen arvoa tuottavien toimintojen välttämättömistä elementeistä nykyinen lähemaaverotukseen perustuva yritysverotus kohdentaa verotuksen kahteen keskimmäiseen, tytäryhtiöiden ja niiden emoyhtiön muodostamaan yritykseen tai tarkemmin sen voittoihin. Tytäryhtiötoiminnot ovat nykyisessä globaalissa taloudessa huomattavan liikkuvia. Emoyhtiön sijaintipaikka on jonkin verran vähemmän liikkuva, vaikka verotuksen on havaittu vaikuttavan myös sen valintaan.¹⁸ Vielä helpommin manipuloitavissa ja siten herkemmin liikkuva on konsernin voitto.

Verotuksen tehokkuuden näkökulmasta on tyypillisesti järkevää verottaa suhteellisen vähän liikkuvia veropohjia. Tällöin käyttäytymisvaikutukset ja sitä kautta syntyvät hyvinvointitappiot jäävät pienemmiksi kuin verotettaessa liikkuvia veropohjia. Tästä syystä voisi olla luontevaa siirtyä liikkuvan, manipuloitavissa olevan ja hankalasti määriteltävän voiton verottamisesta kohti liikkumattomampia veropohjia. Kuvion 1 kehikko tarjoaa tähän kahta vaihtoehtoa: omistajat ja kuluttajat.

¹⁷ Tutkimusten mukaan aiemmin vallinnut "home bias" on vähentynyt tuntuvasti, Rosenthal ja Austin (2016).

¹⁸ Voget (2011) esittää ekonometristä näyttöä konsernin asuinpaikan reagoimisesta verosäännöksiin. Yhdysvalloissa suuren huomion kohteena on ollut ns. corporate inversion -ilmiö. Siinä yhdysvaltalaiset konsernit siirsivät yrityskaupan/fuusion yhteydessä kotipaikkansa yritysoston kohteena olevan (pienen) yhtiön asuinmaahan. Laajaa julkisuutta sai mm. amerikkalaisen lääkeyhtiön yritys siirtää kotipaikkansa tällä menettelyllä Irlantiin. Lyhyt katsaus ilmiöön Yhdysvalloissa, ks. Clausing (2014).

Yksi vaihtoehto olisi siis jakaa yritysten voitto (vuoden keskimääräisten) omistusosuuksien mukaisiin osiin ja siirtää ne verotettavaksi omistajien tulona yhtymien voiton verokohtelun tapaan. Toinen vaihtoehto olisi verottaa omistajan osinkoja ja luovutusvoittoja omistajan tasolla. Kummallakin tavalla toteutettuna voiton sijaintipaikaksi määräytyisi omistajan sijainti. Verotusoikeuden allokoiminen kuluttajan asuinmaalle (kohdemaaverotus) perustuisi myös siihen, että kuluttajat ovat vähemmän liikkuvia kuin yritysten veropohjat. Ihmiset eivät vaihtane asuinmaataan kovin herkästi sen mukaan, kuinka heidän ostojansa verotetaan.

2.3.2 Uudistusaloitteet

Seuraavassa tarkastellaan kolmea yritysverotuksen kehittämisen pääsuuntaa: nykyisen lähdevaltioverotuksen vahvistaminen, siirtyminen asuinvaltioverotukseen ja – kolmantena vaihtoehtona – siirtyminen kohdemaaverotukseen.

Kaikissa kolmessa vaihtoehdossa muutokset kohdistuvat veropohjan ja verottamistavan määrittelyyn. Voittojen verotuksen tason oletetaan säilyvän nykyisenä, joten yritysverotuksesta luopumista ei tarkastella.¹⁹ Vaihtoehtojen valinnassa on myös oletettu, että verokantojen harmonisointi ei ole toteutettavissa.²⁰

Lähdevaltioverotuksen vahvistaminen

BEPS/ATAD-esitykset

OECD käynnisti vuonna 2013 G20-ryhmän aloitteesta hankkeen aggressiivisen verosuunnittelun estämiseksi. Hanke sisälsi 15 toimenpide-ehdotusta, joista osa oli jäsenmaille kohdistettuja suosituksia tehokkaista sääntelytavoista ja osa aloitteita malliverosopimuksen ja kansainvälisen yhteistyön kehittämiseksi (OECD 2013). Toimenpidesuosituksia julkaistiin syksyllä 2015.

Taulukko 1. EU:n Anti-Tax Avoidance Package (ATAP) pähkinänkuoressa

		Measure	Target
Anti-Tax Avoidance Package (ATAP)	Anti-Tax Avoidance Directive (ATAD)	Interest Limitation Rule (TCR/IB) Controlled Foreign Company (CFC) Rule General Anti-Avoidance Rule (GAAR) Hybrid Mismatch Rule Exit Tax	Reduce Debt Shifting Possibilities Reduce Extent of Profit-Shifting Possibilities Discourage Artificial Arrangements Reduce Hybrid Mismatch Possibilities Prevent Valuable Assets from Exiting
	Other measures	Country-by-Country Reporting (CbCR) Recommendation on Tax Treaties External Strategy Study on Aggressive Tax Planning	Improve Transparency Address Treaty Abuses More Coherent Dealing with Third Countries Improve Knowledge

Lähde: Collier ym. (2018)

¹⁹ Rajaus heijastaa yhteisöveron backstop -funktioita, ts. näkemystä, jonka mukaan yhteisövero on henkilötason pääomatuloverotusta täydentävä tuloverojärjestelmän osa.

²⁰ Tekstissä kommentoidaan kylläkin minimiverokannan asettamisen vaikutuksia. Verokantojen täysi harmonisointi poistaisi pääosan kansainvälisen yritysverotuksen tässä käsiteltävistä ongelmista, joten tarkasteluasetelmasta tulisi varsin toisenlainen.

Euroopan komissio tarttui näihin aloitteisiin nopeasti ja esitteli tammikuussa toimenpideohjelman (ATAP), jonka ytimen muodosti esitys veronkierron vastaiseksi direktiiviksi (ATAD, Euroopan komissio, 2016c). ATAD hyväksyttiin saman vuoden kesällä. Keskeinen osa muutoksista tuli implementoida kansalliseen lainsäädäntöön vuoden 2018 loppuun mennessä. Paketin sisältöä kuvataan alla olevassa kaaviossa (Taulukko 1).

Sekä OECD:n BEPS-projektin että EU:n esittelemän ATAD:in keskeisenä lähtökohtana on kohdistaa verotusoikeus sinne, missä arvo muodostuu (OECD 2018; Euroopan komissio 2016c). Ilmaisu on nähty helposti ymmärrettäväksi tavaksi kiteyttää lähdevaltioverotuksen keskeinen ajatus. Toisaalta jotkut asiantuntijat ovat arvioineet siinä olevan esitysten keskeinen ongelma (Ault, 2013; Devereux ja Vella, 2014).

BEPS-hankkeen ajatus kohdistaa verotus sinne missä arvo muodostuu on nähty ongelmalliseksi muun muassa siksi, että se on sisällöltään epämääräinen ja jopa ristiriidassa OECD:n malliverosopimuksen ja EU:n direktiivien kanssa (emo-tytäryhtiödirektiivi sekä korko- ja rojaltidirektiivi). Oletetaan esimerkiksi, että monikansallinen yritys harjoittaa maassa A informaatioteknologian tuotteiden valmistusta, missä se hyödyntää maassa B sijaitsevan konserniyhtiön antamaa lainaa ja saman yksikön omistamaa tavaramerkkiä. BEPS-hankkeen ja ATAD:in mukaan kriittinen arvoa luova tuotanto sijaitsee maassa A. EU:n direktiivit estävät kuitenkin maata A kantamasta edes lähdeveroja konsernin sisäisistä korko- ja rojaltimeksista. Maksut verotetaan vain maassa B. Myös OECD:n malliverosopimuksen mukaan ensisijainen verotusoikeus on maalla B.

Arvonmuodostuksen sijainnin määrittäminen on globalisoituneessa maailmassa vaikeaa sekä käsitteellisesti että käytännössä. Siksi käsite ei tarjoa selkeää perustetta verotusoikeuden allokoinniseksi tilanteessa, jossa voiton syntyyn on vaikuttanut suuri joukko konsernin eri maissa toimivia yksiköitä.

BEPS/ATAD-lähestymistavassa keskeisin järjestelmän pitkän aikavälin kestävyys liittyvä haaste saattaa kuitenkin olla se, että lähdevaltiovero sisältää (jaksossa 2.2 kuvatus) rakenteellisen kannusteen siirtää taloudellista toimintaa ja voittoja kevyen verotuksen maihin. Tämä puolestaan kannustaa maita verokilpailuun. BEPS/ATAD-lähestymistapa ei välttämättä tuo parannusta näihin ongelmiin.

On ilmeistä että esitykset tukkivat kansainvälisen verojärjestelmän aukkoja ja kykenevät siten vähentämään voittojen siirtelyä korkean verotuksen maista kevyen verotuksen maihin. On kuitenkin epävarmaa, onko tällä vähentävää vaikutusta verokilpailuun. Verokilpailun estäminen ei ollut uudistusten eksplisiittinen tavoitekaan. Toisaalta verokilpailu on kuitenkin keskeinen kysymys, kun pohditaan yritysverotuksen uudistamista pitkällä aikavälillä kestäväksi.

Tämän hetkinen tutkimustieto yritysten verosuunnittelusta ja valtioiden käytettävissä olevista keinoista verokilpailussa viittaa siihen, että BEPS/ATAD-esitykset eivät vähennä verokannoilla käytävää kilpailua vaan saattavat jopa lisätä sitä. Tämän ajatuksen mukaan maat, jotka ovat räätälöineet verojärjestelmänsä houkutelukseen liikkuvia voittoja, korvaavat poistuneet keinot mm. alentamalla yhteisöverokantojaan. Tästä voi seurata verokannoilla käytävän kilpailun kiihtyminen. Yritysverotuksen saattaminen kestäväksi näyttäisi siten vaativan jotain lisäelementtiä kuten verokantojen vaihtelun rajoittamista (minimiverokantaa) tai sitten täysin toisenlaista verotusoikeuden allokointiperustetta.²¹

²¹ Verosuunnittelumahdollisuuksien rajoittamisen arvoa ei pidä vähätellä, mutta kansainvälisen yritysverotuksen uudistamisen tavoitteena voi kuitenkin olla perusteltua pitää stabiilia verojärjestelmää, joka ei synnytä sen rakenteita rapauttavia kannusteita. BEPS-esitykset eivät tätä tavoitetta välttämättä täytä. Ks. Keen (2018).

Konsolidoitu yhteisövero

Vuoden 2016 syksyllä EU:n komissio ehdotti varsin toisenlaisiin perusteisiin nojaavaa ratkaisua monikansallisten yritysten voittojen verotusoikeuden allokoimiseksi lähdevaltioille. Esitys sisältää kolme merkittävää muutosta nykyiseen lähdevaltioverotukseen: 1) konsernitason veropohjan määrittäminen, 2) EU-tason yhteiset veropohjasäännökset ja 3) kunkin konsernin verotettavan voiton jakaminen jäsenmaille kaavamaisesti hyödyntäen konsernin alueellista sijoittumista kuvaavia muuttujia (pääomakanta, työvoima sekä myynnit kohdemaassa). (Common Consolidated Corporate Tax Base; CCCTB; Euroopan komissio 2016a,b) Lähdevaltioille allokoitu voitto verotettaisiin näissä maissa soveltaen niiden omassa päätäntävällässä olevia verokantoja.

Koska verotettavan voiton laskeminen olisi konsernitasoista, järjestelmä eliminoisi veronminimointiin pyrkivän peiteltyyn voitonsiirtelyyn EU:n sisällä. Mutta koska kyse olisi edelleen lähdevaltiotasolla tapahtuvasta verotuksesta ja päätöksenteko verokannoista jäisi maille itselleen, järjestelmällä olisi sen perusteita rapauttavia kannusteita. Konsernit voisivat minimoida verojaan sijoittamalla taloudellista toimintaansa kevyen verotuksen maihin, mikä synnyttäisi jäsenmaille puolestaan kannusteen alentaa verokantoja. Vaikka jakotekijät (pääoma, työvoima ja myynnit) ovat mitä ilmeisimmin hitaammin liikkuvia kuin voitot, verokilpailukannustin voisi olla suurempi kuin nykyisessä verojärjestelmässä, koska reaalityöelämäiset toiminnot vaikuttavat myös muihin kuin yhteisöverosta kertyviin verotuottoihin.

Näyttää siis siltä, että CCCTB-malli ei sellaisenaan ratkaise yritysverotuksen kestävyyskysymystä, vaan vaatii jonkin täydentävän elementin kuten verokantojen koordinoinnin esimerkiksi minimiverokannan muodossa.

Asuinvaltioverotus

Yksi ainakin periaatetasolla mahdollinen tapa vähentää yritysveropohjan liikkuvuutta olisi siirtyä verottamaan yritysten voittoja omistajien tulona. Yksityishenkilöt ovat mitä todennäköisimmin vähemmän liikkuvia kuin monikansallisten yritysten erilaiset toiminnot. Olisi myös suhteellisen selvää, että kun verotus tapahtuisi omistajien tasolla, se ei juuri vaikuttaisi yritysten taloudellisiin päätöksiin. Voittojen verottaminen omistajatasolla lisäisi toki kannusteita omistajien verosuunnitteluun, mutta vaikutukset erityisesti lokaatiopäätöksiin jäisivät todennäköisesti pieniksi. (Devereux ja Vella, 2017)

Voittojen verottamiseksi omistajan tulona on ainakin kaksi vaihtoehtoista toteuttamistapaa. Toinen noudattaisi yhtymäveromallia eli yrityksen, käytännössä konsernin voitto allokoitaisiin vuosittain omistajille näiden omistusten suhteessa (pass-through treatment) ja toinen realisoituneiden tulojen, osinkojen ja luovutusvoittojen verottamista. Kummallakin tavalla toteutettuna voiton sijaintipaikaksi määräytyisi omistajan sijainti.

Voiton siirtäminen omistajille verotettavaksi olisi hallinnollisesti vaativa toimenpide. Digitaalisen tiedon hyödyntämisen ja maiden välisen verotusyhteistyön tiivistymisen ansiosta sen toteuttaminen ei kuitenkaan olisi mahdotonta. Toder ja Viard (2014) ehdottivat perinteisestä yhteisöverosta luopumista ja siirtymistä omistajaverotukseen. Listaamattomien yhtiöiden osalta heidän mallinsa perustui yhtymämalliin. Listattujen yhtiöiden voittojen verotus olisi vuorostaan perustunut osinkojen verottamiseen sekä realisoitumattoman arvonnousun verotukseen mark-to-market periaatteella.

Grubert ja Altschuler (2016) kehrittelevät vaihtoehtoa, jossa yhteisöverosta ei luovuta kokonaan. Sen verokanta laskettaisiin (Yhdysvaltojen silloisesta 35 %:sta) 15 %:iin ja se integroitaisiin korotetun omistajataso osinko- ja luovutusvoittoverotuksen kanssa (yhtiöveron hyvitys). Tutkimus kiinnittää

huomiota yhteisöverokannan alentamisen ja kiristetyn henkilötason verotuksen ohjausvaikutuksiin. Muutos kannustaisi omistajia tulonmuuntoon työtulosta yritysten voitoiksi, siirtämään omistukset yhtiön nimiin ja lykkäämään varojen realisointia. Tutkimus ehdottaa verotettavan pääomatulon määrän indeksointia näiden kannusteiden eliminoimiseksi.

Toderin ja Viardin (2014) mallissa omistajan vastaavat verosuunnittelukannusteet vältetään listaamattomien yhtiöiden yhtymämallilla. Voittoja ja muita tuloja ei voi tällöin piilottaa yhtiöihin. Ne realisoituvat väistämättä ja ilman viivettä verotettavaksi tuloksi. Listattujen osakkeiden osalta realisoinnin lykkäyskannustin vältetään mark-to-market –verotuksella.

Kohdemaaperusteinen verotus

Kohdemaaperusteinen yritysverotus verottaa yrityksen saamaa tuloa kuluttajan asuinmaassa. Koska kuluttajat ovat suhteellisen vähän liikkuvia, tällä veroperiaatteella on merkittäviä suhteellisia tehokkuusetuja.

Kohdemaaverotus voidaan toteuttaa useilla tavoilla. Näistä tunnetuin on kohdemaaperusteinen kassavirtavero (destination based cash flow tax, DBCFT).²² Sen kassavirtaelementti tarkoittaa sitä, että veropohja on kertynyt tulovirta vähennettynä kaikilla menoilla mukaan luettuna investointimenot. Kohdemaaelementti tarkoittaa sitä, että vero kannetaan vain kuluttajan asuinmaassa. Tämä toteutetaan vapauttamalla vienti verosta ja verottamalla tuontia kuten arvonlisäverotuksessa.

Tutkimusten mukaan DBCFT:llä on vahvat ansiot. Maailmanlaajuisesti sovellettuna se poistaa yritysverotuksen vaikutukset investointien määrään ja alueelliseen sijoittumiseen. Se myös poistaa käytännössä kansainvälisten konsernien mahdollisuudet voitonsiirtelyyn eikä ole muutenkaan altis verosuunnittelulle. Näistä piirteistä seuraa, että se ei kannusta valtioita verokilpailuun. (Auerbach ym, 2017a, 2017b)

DBCFT-mallin kritiikki on kohdistunut mm. investointimenojen välittömästä vähentämisestä aiheutuviin verotulomenetyksiin sekä riskeihin väärinkäytösten suhteen (yritysten suuret ajoittaiset negatiiviset veropositiot lähdemaisissa). Toinen epäilysten kohde on ollut vietyjen hyödykkeiden työvoimakustannusten vähentämisen yhteensopivuus WTO:n säännösten kanssa. Lisäksi on keskusteltu siitä, miten lähdemaan vähennykset vaikuttavat hintoihin ja valuuttakursseihin.²³

Kohdemaaperusteisen verotuksen toteuttamiseksi on myös DBCFT:stä teknisesti poikkeavia tapoja. Yksi näistä on kassavirtaveroelementin korvaaminen ns. ACE-mallilla, jossa investointeja ei vähennetä välittömästi vaan yritys voi vähentää vuotuiset poistot sekä laskennallisen koron oman pääoman kirja-arvolle. Tämä vaihtoehto vähentänee suuriin negatiivisiin veropositioihin liittyviä riskejä. (Hebous ja Klemm, 2017)

Kolmas tapa toteuttaa kohdemaaperiaatetta yritysverotuksessa on toteuttaa EU:n CCCTB-tyyppinen konsernitason verotus sitten että veropohjan jako tehtäisiin kohdemaaperusteisiin myynteihin perustuen.²⁴

²² DBCFT on ollut tutkimusyhteisön keskustelun kohteena jo vuosia (Bond ja Devereux, 2002; Devereux ja Sorensen, 2006; Auerbach ym., 2010), mutta se sai laajaa julkisuutta vasta kun Yhdysvaltojen edustajainhuoneen Ways and Means Committee (2016) ehdotti sitä verouudistusesityksessään ”A Better Way for a Tax Reform”.

²³ Auerbach ym. (2017b) arvioi osaa tästä kritiikistä. Ks. myös Avi-Yonah ja Clausing (2017) ja Shaviro (2018).

²⁴ Avi-Yonah ja Clausing (2007) kehittelevät myynteihin perustuvaa formulary apportionment -mallia.

3. Digitalisaation uhat ja mahdollisuudet yritysverotukselle ja julkiselle taloudelle

Samoin kuin aiemmatkin teolliset vallankumoukset digitalisaatio tarjoaa uusia mahdollisuuksia kuitenkin tuoden samalla omat haasteensa. Mahdollisuuksia tarjoutuu niin yrityksille, kuluttajille kuin julkiselle vallallekin. Yrityksen näkökulmasta digitalisaatiosta lähtöisin olevat uudet liiketoimintamallit kannustavat uudenlaisten hyödykkeiden luomiseen²⁵, mikä näyttäytyy kuluttajalle lisääntyneinä valinnan mahdollisuuksina. Tässä luvussa keskitymme sellaisiin digitalisaation tuomiin uuksiin ja mahdollisuuksiin, jotka liittyvät erityisesti julkiseen talouteen.

Digitalisaatio voi tarjota julkiselle taloudelle merkittäviä uusia mahdollisuuksia.²⁶ Julkistalouden tehokkuuden näkökulmasta sen käytössä olevat tietovarannot sekä teknologiat ovat keskeisiä ja digitalisaation tarjoamat mahdollisuudet perustuvatkin suurelta osin uusien liiketoimintamallien synnyttämään *informaatioon* ja sen hyödyntämiseen. Tietovarantojen osalta digitalisaatio tarjoaa mahdollisuuden monenlaisiin parannuksiin. Tietoa on näissä aiempaa enemmän, se on reaaliaikaisempaa ja tarkempaa kuin ennen. Parempi tieto puolestaan mahdollistaa *parempien järjestelmien* luomisen. Näissä tehokkuuden ja uudelleenjaon välinen vaihdannan paraneminen voi tapahtua veronkannosta tai hallinnosta aiheutuvien kustannusten pienenemisenä tai julkisten palvelujen tuottamisena nykyistä pienemmillä kustannuksilla. Esimerkkinä digitalisaation mahdollistamista kustannussäästöistä toimii Suomessa käytössä oleva sähköinen asiointi Verohallinnon kanssa, joka mahdollistaa hallinnollisen taakan kevenemisen sekä verottajan että veroilmoitusten täyttäjien osalta. Mainittujen tehokkuushyötyjen lisäksi tietovarannon laajentuminen ja valjastaminen julkisen talouden käyttöön mahdollistaa tehokkaamman verottamisen myös pienentämällä veronkierron ja verojen välttelyn mahdollisuuksia.²⁷

Uudet tiedot voivat muodostua eri lähteistä. Esimerkiksi digitaalisten alustojen kautta saatavat tiedot kuluttajien välisistä (P2P) kaupoista toisi nämä nykyistä enemmän näkyville. Digitaalisten maksusuoritusten kautta saatavia tietoja voisi puolestaan käyttää muista lähteistä saatujen tietojen varmistamiseen. Julkisten palvelujen tarjoamisen puolella digitalisaatio mahdollistaa esimerkiksi tiedon levittämisen kustannustehokkaammin. Esimerkiksi veroilmoituksen täyttöohjeet ovat saatavissa suoraan internetistä, eikä niiden erillistä postittamista enää tarvita samassa laajuudessa kuin aiemmin. Myös lääkäri- ja terveydenhoitopalveluja voi nykyään saada internetin kautta ilman fyysistä läsnäoloa. Tämä helpottaa erityisesti hankalien kulkuyhteyksien päässä olevia potilaita.

Tehokkaampien järjestelmien luomisen lisäksi digitalisaatio mahdollistaa myös *uudenlaiset verottamisen muodot*. Yritysten voitoista tehtävän verotuksen sijaan voisi olla mahdollista verottaa esimerkiksi suoraan yrityksen omistajia.²⁸ Tämä poistaisi yritysverotuksen nk. backstop-roolin, mutta tarvitsee nykyistä laajemman tietovarantojen hyödyntämisen. Myös mahdollisuus elinkaaritulojen tai elinkaarikulutuksen perusteella tehtävään verottamiseen tulevat yhä lähemmäksi digitalisaation myötä. Digitalisaatio mahdollistaa myös verottamisen tarkemmin yksilön tai kotitalouden ominaisuuksien mukaan (tagging).

²⁵ Nämä kannustimet voivat olla huomattavat, koska digitaalisten liiketoimintamallien tuotot voivat hyvinkin nousta korkeiksi rajakustannusten pysyessä usein matalina. Yhden lisätoimijan osallistuminen internet-sovellukselle perustuvaan palveluun aiheuttaa usein vain vähäisen muutoksen (tai ei muutosta ollenkaan) järjestelmän ylläpitokustannuksissa.

²⁶ Gupta ja muut (2017) tarjoavat selkeän koontin näistä mahdollisuuksista.

²⁷ Uudet tietovarannot toimisivat kuten kolmansilta osapuolilta saatu tieto, jonka on havaittu vaikuttavan veroilmoittamiseen. Ks. esim. Slemrod ym. (2017).

²⁸ Tällainen verottaminen olisi nimenomaan osakeyhtiöille uusi verottamisen muoto.

Yhteenvedon todettakoon, että digitalisaatio tarjoaa mahdollisuuksia sekä verotukselle että julkisten palvelujen tarjoamiselle. Digitalisaation seurauksena syntyvää aiempaa parempaa informaatiota hyödyntämällä voi olla sekä mahdollista saavuttaa nykyistä tehokkaampi verojärjestelmä että ottaa käyttöön kokonaan uudenlaisia verottamisen muotoja. Palvelujen tarjoamisen saralla digitalisaatio mahdollistaa kustannustehokkaamman toiminnan, esimerkiksi tiedon tehokkaamman levittämisen.

Digitalisaation tarjoamien mahdollisuuksien mukana tulevat siihen liittyvät haasteet. Digitalisaation myötä tavaroiden ja palvelujen myyntiä voi tapahtua, vaikka yrityksellä ei olisi fyysistä läsnäoloa kyseisessä maassa. Tämä muodostaa haasteen nykyiselle kansainväliselle verojärjestelmälle, jossa verotusoikeus muodostuu tiettyjen läsnäoloa kuvaavien tunnuspiirteiden täytyttyä. Maiden tasolla yritysten fyysisen läsnäolon puute vaikuttaa veropohjien jakautumiseen näiden välillä. Digitalisaatio voi myös avata rikollisille mahdollisuuksia väärinkäyttöihin ja synnyttää yksityisyydensuojaan liittyviä ongelmia.²⁹

Saadaksemme konkreettisemmän kuvan digitalisaation tuomista hankaluuksista sekä sen tarjoamista mahdollisuuksista verojärjestelmälle tarkastelemme seuraavaksi joitain tunnistettuja digitalisaation synnyttämiä liiketoimintamalleja. Huomionarvoista on, että luvun 3.1. liiketoimintamallien esittely ei pyri tarjoamaan tyhjentävää kuvausta erilaisista digitalisaatiota hyödyntävistä liiketoimintamalleista, vaan tarjoamaan havainnollistusta sekä näistä malleista että niiden kautta verotukselle aiheutuvista haasteista. Tämän jälkeen luvussa 3.2. hyödynnetään luvun 3.1. havaintoja ja pyritään avaamaan sitä minkälaisia paineita digitalisaatio aiheuttaa nykyisen kansainvälisen verojärjestelmän peruspilareille. Luvussa 3.3. keskustellaan yritysverojärjestelmän uudistusvaihtoehdoista digitalisaation aikakaudella.

3.1 Digitalisaatiota hyödyntävät liiketoimintamallit ja yritysverotus

Tässä luvussa kuvaillaan muutamia tunnistettuja liiketoimintamalleja, jotka hyödyntävät laajamittaisesti digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia yrityksen voittojen synnyttämisessä ja arvon muodostuksessa. Taulukko 2 kokoaa viiden tunnetun liiketoimintamallin erityispiirteet. Yhteistä malleille on, että jokainen niistä vaatii toimiakseen digitaalisen toimintaympäristön.

Sosiaalisen median esiinmarssi on yksi tätä aikakautta leimaava erityispiirre, joka erottaa sen aiemmista aikakausista. Sosiaalisessa mediassa käyttäjä voi olla yhteydessä muihin käyttäjiin sekä jakaa sisältöä muiden mediassa toimivien kanssa. Juuri sisällön tarjoamisen mahdollisuus erottaa sen aiemmista medioista, kuten perinteisistä joukkotiedotusvälineistä, joissa kuluttaja on ainoastaan sisällön vastaanottajan roolissa. Sosiaaliset mediat toimivat tyypillisesti erilaisten internet-pohjaisten alustojen välityksellä ja sosiaalinen media voidaankin nähdä joukkona internet-sovelluksia.

Yksi tunnettu sosiaalisen median alusta on Facebook.³⁰ Palvelussa käyttäjät jakavat virtuaalisella seinällään tai muiden käyttäjien virtuaalisilla seinillä päivityksiä, jotka voivat sisältää tekstiä ja muuta sisältöä (kuvia tai videoita), tai kommunikoida keskenään suoraan palvelun sisällä liikkuvien viestien välityksellä. Kunkin käyttäjän päivitykset ovat puolestaan nähtävillä tämän valitsemalle kohderyhmälle. Facebookin kaltaisille liiketoimintamalleille on tunnusomaista se, että ne tarjoavat palveluitaan lähtökohtaisesti ilmaiseksi

²⁹ Palvelunestohyökkäykset ovat yksi esimerkki väärinkäytöksistä. Yksityisyydensuojan osalta kysymyksiä on Suomessa herättänyt taksipalvelu Yango, jonka tietojen keräämisen tarkoituksenmukaisuudesta on käyty keskustelua (ks. esim. HS, 11.11.2018).

³⁰ Muita tunnettuja esimerkkejä sosiaalisen median palveluita tarjoavista sovelluksista ovat Twitter (blogipalvelu), Wikipedia (yhteistyöpalvelu), LinkedIn (ammattilaisille suunnattu verkostoitumispalvelu), Youtube (videoiden jakamispalvelu), Instagram (kuvien jakamispalvelu), Snapchat (valokuva- ja video viestipalvelu), Periscope (suorat videolähetykset ja kommentointi) ja Habbo (virtuaalimaailma).

kuluttajien käyttöön (sovelluksessa käyttöön saatavat lisäpiirteet voivat maksaa). Tästä syystä myös niiden taustalla olevien yritysten voitonmuodostuminen poikkeaa perinteisestä liiketoiminnasta, jossa tavaroita tai palveluita myydään tai vuokrataan maksua vastaan.

Taulukko 2. Digitaalisten liiketoimintamallien erityispiirteitä

Digitaalisia liiketoimintamalleja:	Mitä tarjoaa käyttäjille?	Mistä sisältö?	Mistä yrityksen tulot?
Sosiaalisen median alustat (Facebook, LinkedIn)	Yhteyden muihin + sisällön jakamisen	Käyttäjiltä	Mainostilan myynti + datan myynti
Peer-to-peer -alustat (Uber, Airbnb)	Tavoitettavuuden + alentaa transaktiokustannuksia	Käyttäjiltä (ostajat ja myyjät)	Maksut käyttäjiltä + datan myynti
Pilvilaskentapalveluyritykset (Amazon Web Services, Microsoft Azure)	Digi-intensiivisten yritysten sovellusten ylläpitoa + datan säilytystä	Palvelun tarjoajalta (IT-infran kehittäminen)	Palveluiden myynti yrityksille (Airbnb, Spotify)
Suoratoistopalvelut (Spotify, Netflix)	Multimediasisältöä internetin välityksellä	Ostaa ulkoa (tai tuottaa itse; vertikaalinen integraatio)	Käyttöön perustuvat asiakasmaksut (kpl-määrä tai jakso) + mainokset
E-commerce (Amazon retail, Momondo)	Kuten P2P, mutta myyjät yrityksiä (tavoitettavuus + alemmat transaktiokustannukset)	Kuten P2P (Käyttäjiltä; ostajat ja myyjät)	Maksut käyttäjiltä + datan myynti

Sosiaalisia medioita hyödyntävät liiketoimintamallit tuottavat yrityksille voittoja usein käyttäjille suunnattujen mainosten (mainostilan) sekä käyttäjiltä kerätyn aineiston myymisestä. Seuraamalla käyttäjän internetissä tekemiä valintoja yritykset voivat kohdentaa mainontaansa tarkemmin käyttäjän kiinnostuksenkohteiden mukaan ja näin tarjota paremmin kohdentuvia mainoksia myös näiden tarjoajille. Paremmin kohdentuvan mainonnan hinta voi hyvinkin poiketa perinteisistä, esimerkiksi painetun lehden, kaikille samalla tavoin kohdentuvan mainonnan hinnasta. Käyttäjiltä kerättävän aineiston myynnistä saatavat tulot puolestaan riippuvat aineiston laajuudesta.

Verottamisen näkökulmasta sosiaalisen median alustoilla palvelujaan tarjoavat yritykset muodostavat haasteen. Noin sata vuotta sitten laadittujen peruseriaatteiden pohjalle rakennettu kansainvälinen yritysverojärjestelmä, jossa yritysten aktiiviset tuotot verotetaan lähtökohtaisesti lähdevaltiomaassa ja passiiviset tuotot asuinmaassa, soveltuu kehnosti sosiaalisten medioiden käyttämien alustojen kautta tapahtuvan toiminnan voittojen verottamiseen. Näiden uusien liiketoimintamallien kautta tapahtuva arvonmuodostus ja yritysten voittojen muodostuminen poikkeavat melkoisella tavalla niistä tavoista, jotka olivat tyyppisiä sata vuotta sitten. Keskeisen hankaluuden muodostaa yhdistelmä siitä, että verojärjestelmä on tiukasti ankkuroitu lähdevaltioperiaatteelle ja toisaalta se, että arvoa luovan toiminnan sijaintia on uusissa liiketoimintamalleissa yhä vaikeampi määrittää. Jo pelkästään globalisaation tuomat haasteet yritysten voitonsiirtomahdollisuuksineen ovat summentaneet arvonmuodostuksen ja voittojen sijainnin määrittelyä

(ks. luku 2)³¹. Digitalisaatio on lisännyt tätä hankaluutta tehden nykyjärjestelmän yhä toimimattommaksi.

Verrattuna perinteisiin liiketoimintamalleihin sosiaalisten medioiden alustoilla (ja myös monilla muilla digitaalista toimintaa hyödyntävillä liiketoimintamalleilla) suurempi osa sisällöstä muodostuu käyttäjien toimesta. Käyttäjät voidaan siksi nähdä aiempaa keskeisemmässä roolissa arvonmuodostuksessa. Koska nykyinen verojärjestelmä perustuu lähdevaltioperiaatteelle, myös käyttäjien sijainnit tulisi huomioida verotuksessa. Siksi digitaalisessa ympäristössä, jossa kuluttajilla on aiempaa suurempi rooli arvon muodostuksessa, arvonmuodostuksen paikan määrittäminen hankaloituu entisestään.

Toisena esimerkkinä digitaalisesta liiketoimintamallista taulukossa 2 esitellään kuluttajien välisen kaupankäynnin mahdollistavat alustat (nk. peer-to-peer (P2P) -alustat tai vertaisverkot). Näiden alustojen kautta kuluttajat voivat myydä toisilleen tavaroita tai palveluja, joiden myynti muunlaisessa ympäristössä voisi olla kannattamatonta korkeiden etsintäkustannusten vuoksi. Vertaisverkot madaltavat transaktiokustannuksia ja parantavat tavoitettavuutta ja luovat näin taloudellista toimintaa, jota ilman alustoja ei välttämättä syntyisi lainkaan.

Airbnb on yksi P2P-alusta, joka toimii majoituspalvelujen välittäjänä majoitustilojen tarjoajien ja kysyjien välillä. Alustan kautta palvelun käyttäjä voi tarjota huonettaan, huoneistoaan tai muuta majoitustilaa tarjolle vuokrattavaksi. Majoitusta etsivät käyttäjät puolestaan näkevät tarjolla olevia majoitustiloja ja voivat alustan kautta vuokrata tiloja käyttöönsä. Käyttäjien luotettavuutta pyritään tällä alustalla varmistamaan sillä, että sekä vuokralainen että vuokranantaja kirjoittavat toisistaan arvion Airbnb-sivustolle. Tässä liiketoimintamallissa yrityksen tuotot muodostuvat palvelun käyttäjiltä perittävistä maksuista (esim. tietty osuus vuokrahinnasta)³² ja käyttäjiltä kerättävän aineiston myymisestä. Yrityksen voittojen verotusoikeus on yrityksen sijaintimaalla. Suomalaiselle vuokranantajalle puolestaan muodostuu Verohallinnon ohjeen mukaan ilmoitusvelvollisuus tähän liittyvästä vuokratuotosta. Vuokraustoiminnan lisäksi P2P-alustojen kautta voidaan myös myydä tavaroita tai palveluja (esim. eBay).

Myös P2P-alustoja hyödyntävissä liiketoimintamalleissa käyttäjät osallistuvat perinteistä liiketoimintaa enemmän sisällön tuottamiseen. He toimivat sekä hyödykkeiden myyjinä että ostajina tai vuokralaisina ja vuokranantajina. Lisäksi on huomionarvoista, että P2P-alustoilla toimitaan kaksipuolisilla markkinoilla, joilla markkinoiden toisen puolen koko vaikuttaa markkinoiden toisen puolen kiinnostavuuteen (mitä enemmän myyjiä alustalla, sitä kiinnostavampi tämä on ostajan näkökulmasta).³³ Nykyisen verojärjestelmän silmin markkinoiden kaksipuolisuus tuottaa haasteen tekemällä aiempaa epäselvemmäksi sen missä yrityksen voitto syntyy. Käyttäjämaksun perusteella syntyvä voitto voi muodostua joko ostajan tai myyjän (tai molempien) maksaman suorituksen perusteella, sen mukaan kuinka alusta on alun perin valinnut käyttäjämaksun muodostuvan. Joissain tapauksissa voi myös olla kannattavaa valita käyttäjämaksun kohde strategisesti esimerkiksi kasvattaakseen jompaakumpaa markkinoiden puolta. Tästä syystä ei ole selvää mihin maahan saadut tulot tulisi kunkin transaktion osalta kohdentaa.

³¹ Kuten luvussa 2 tuotiin esille, perinteisen liiketoiminnan kohdalla monikansallisten yritysten rooli on globalisaation vuoksi kasvanut ja yhä suurempi osa taloudellisesta toimeliaisuudesta muodostuukin sellaisten yritysten toimesta, joiden rakenne on hajaantunut sekä alueellisesti että toiminnallisesti. Hajaantuminen puolestaan näyttäytyy hankaluutena määrittää missä arvonnousua tapahtuu. Ja koska nykyisen verojärjestelmän piirissä (lähdemaaperiaate) veropohja kohdentuu alueille, joilla arvonnousua syntyy, hankaloittaa hajaantuminen myös tätä kohdentumista.

³² Nämä käyttäjämaksut voivat poiketa huomattavasti riippuen kaupankäynnin kohteesta (ks. Aslam ja Shah 2017).

³³ Kaksipuolisista markkinoista ja niiden verottamisesta, katso Kind, Koetherbuerger ja Schjelderup (2008,2010) ja Belleflamme ja Toulemonde (2018).

Toinen verotuksen näkökulmasta tärkeä huomio on, että P2P-alustat tarjoavat mahdollisuuden myydä tai vuokrata tavaroita tai palveluita ilman näiden tuottoihin kohdentuvaa arvonlisäverotusta. Vastaavasta yrityksen nimissä harjoitetusta toiminnasta arvonlisäverovelvollisuus kyllä muodostuisi. Tämä vääristää kilpailua yritysten kautta toimintaa harjoittavien ja suoraan alustojen kautta kauppaan käyvien toimijoiden välillä. Yritysten hintojen vääristymien lisäksi alustojen kautta toimivat toimijat voivat vääristää myös työvoiman allokaatiota. Verrattuna yrityksen kautta harjoitettuun toimintaan P2P-alustoilla tapahtuvaa toimintaa ei myöskään raportoida kolmansien osapuolten toimesta verottajalle. Siksi alustojen kautta saatavien esimerkiksi ansio- ja pääomatulojen valvonta voi muodostua hankalaksi.

Kolmas taulukossa 2 esitetty digitaalisille toiminnoille perustuva liiketoimintamalli kuvastaa pilvipalveluyrityksen toimintaa. Tällainen yritys ylläpitää ja kehittää digi-intensiivisten yritysten alustoja ja sovelluksia sekä varastoi niiden aineistoja. Nämä rakentuvat puhtaasti digitaalisia palveluja tarjoavien yritysten toimintojen varaan, koska ilman niitä pilvipalveluyrityksille ei olisi lainkaan markkinoita. Niiden tulot muodostuvat valtaosin palveluiden myynnistä yrityksille ja tässä mielessä nämä ovatkin samankaltaista toimintaa kuin perinteinen liiketoiminta eikä niiden toiminnassa käyttäjien rooli sisällön muodostamisessa ole yhtä suuri kuin esimerkiksi sosiaalisen median alustojen ja P2P-alustojen kohdalla. Verrattuna perinteisen liiketoiminnan yrityksiin pilvipalveluyritysten kohdalla esimerkiksi yrityksen toimipaikan sijainnin muuttaminen lienee huomattavasti helpompaa. Yrityksen sijainti puolestaan vaikuttaa nykyisessä verojärjestelmässä sekä yrityksen verotaakkaan että maiden väliseen veropohjan jakamiseen.

Neljäs taulukossa 2 esitelty digitaalisille palveluille perustuva liiketoimintamalli sisältää suoratoistopalvelut, jotka tarjoavat kuluttajille multimediasisältöä internetin välityksellä. Näille palveluille on ominaista se, että kuluttajan ei tarvitse ladata sisältöä itselleen vaan pystyy hyödyntämään sitä reaaliaikaisesti. Tunnettuja suoratoistopalveluja ovat musiikkipalveluja tarjoava Spotify ja elokuvapalveluja tarjoava Netflix. Suoratoistopalveluyritykset toimivat usein ostamalla myytävän hyödykkeen ulkopuolelta ja maksamalla tälle esimerkiksi tekijänoikeusmaksun. Yrityksen tulot muodostuvat puolestaan asiakasmaksuista ja mainostajilta saatavista tuloista. Näiden palveluiden yksi erityispiirre on, että asiakas voi joko valita ilmaisen version, jossa hän kuulee tai näkee mainoksia, tai sitten kiinteän maksun, jolloin mainoksia ei tule. Kuten sosiaalisen median alustojen ja P2P-alustojen kohdalla, myös suoratoistopalvelujen tapauksessa taloudellisen toiminnan kohdentuminen muodostaa haasteen nykyiselle verojärjestelmälle, yrityksen voittojen verotuksen kohdentuessa maahan, josta alustapalveluja tarjotaan. Vaikka palvelun käyttäjä on keskeinen osa arvonmuodostuksessa – hän mahdollisesti maksaa palvelusta tai kuuntelee/katsoo kohdennettuja mainoksia – hänen sijainnillaan ei ole mitään väliä verotuksen kannalta.

Taulukon 2 viimeisenä liiketoimintamallina esitellään e-commerce -toiminta (elektroninen kauppapaikka), jossa toimitaan kuten P2P-mallissa, mutta nyt myyjinä toimivat yritykset. P2P-mallin tavoin alusta sekä parantaa tavoitettavuutta että pienentää transaktiokustannuksia. Sisältö puolestaan muodostuu laajasti käyttäjien toimesta ja palvelua tarjoavan yrityksen voitot käyttäjämaksuista ja käyttäjäaineiston myynnistä. Tunnettu e-commerce -mallin hyödyntäjä on lentojen, majoituksen ja autonvuokrauksen hintoja vertaileva Momondo. Suomessa vertailutietoja tarjoavia palveluja ovat esimerkiksi vertaa.fi ja omalaina.fi. E-commerce -toiminnassa korostuu P2P-toimintaa enemmän kysymys siitä tuleeko eri toimintamalleja käyttävät muutoin samanlaiset taloudelliset toiminnot verotetuksi samalla tavoin (esimerkiksi arvonlisäveron osalta).

Yllä kuvatut liiketoimintamallit esittelevät muutamia tunnettuja digitaaliseen toimintaan nojaavia malleja tarkoituksenaan konkretisoida niiden toimintatapoja ja sitä kautta niiden verotukselle aiheuttamia

haasteita.³⁴ Liiketoimintamalleissa havaitaan käyttäjän roolin korostuminen arvoa luovassa toiminnassa verrattuna kuluttajan rooliin perinteisen liiketoiminnan arvonmuodostuksessa. Tämä herättää kysymyksen siitä tulisiko käyttäjän rooli huomioida määrittäessä arvoa luovan toiminnan sijaintia.³⁵ Jos tulisi, se kärjistäisi edelleen nykyisiä hankaluuksia arvoa luovan toiminnan sijainnin määrittämisessä. Sijainti puolestaan on määritettävä, koska nykyinen kansainvälinen yritysverojärjestelmä perustuu pyrkimykselle kohdentaa verotusoikeus sinne missä arvoa luovaa toimintaa tapahtuu. Kaksipuolisilla markkinoilla nousee lisäksi kysymys siitä, kumman markkinapuoleen sijaintiin verotusoikeutta tulee kohdentaa. Digitaalista liiketoimintamallia hyödynnettäessä on myös mahdollista, että yritykselle ei muodostu fyysistä läsnäoloa, vaikka tämä harjoittaisikin taloudellista toimintaa jossain maassa.

3.2 Digitalisaation aiheuttamat paineet kansainvälisen yritysverojärjestelmän peruspilareille

Digitaalisten alustojen kautta käytävän taloudellisen toiminnan verotus perustuu nykyjärjestelmässä toisaalta yritysten voittojen verottamiseen toisaalta myynti- tai vuokraustoiminnasta tuottoja saavan (usein) kuluttajan ilmoittamien tulojen verottamiseen. Yritysverotuksen osalta verotusoikeus rakentuu lähdevaltioperiaatteelle. Alustoihin erityisesti liittyvä keskeinen kysymys koskee sitä muodostuuko maihin, joissa taloudellista toimintaa tapahtuu, kiinteä toimipaikka. Myynti- ja vuokraustoiminnan tulot ovat puolestaan lähtökohtaisesti pääomatuloverotuksen tai luovutusvoittoverotuksen piirissä. Esimerkiksi Airbnb-sivuston kautta saatu tulo on veronalaista pääomatuloa, josta saa vähentää vuokraamisesta aiheutuvat kulut.³⁶ Tavaroiden myynnit kuuluvat vastaavasti luovutusvoittoverotuksen piiriin, pois lukien tavanomaisen koti-irtaimiston myynti tiettyyn euromääräiseen ylärajaan asti.³⁷

Digitalisaatio kärjistää nykyisessä kansainvälisessä yritysverojärjestelmässä havaittuja hankaluuksia. Aktiivisen liiketoiminnan tuottojen verotusoikeuden kohdentaminen lähdemaille ja passiivisen liiketoiminnan tuottojen kohdentaminen asuinmaalle sekä konsernin sisäisten maiden rajat ylittävien kauppojen hinnoittelussa hyödynnettävä riippumattomien osapuolten välinen hinnoittelu (arm's length pricing) kohtaavat kukin aiempaa suurempia haasteita digitalisaation aikakaudella. Aktiivisen liiketoiminnan verotusoikeuden kohdentaminen lähdemaperiaatteen mukaisesti ja yritysten erillisverotuksen puitteissa toimii sitä huonommin mitä hankalammin on määriteltävissä missä yrityksen arvoa luova toiminta todella tapahtuu. Koska digitalisaatio hämärtää entisestään yrityksen arvoa luovan toiminnan todellista sijaintia, nykyinen yritysverojärjestelmä näyttäytyy yhä epäsovinnaisena. Vaikka jo globalisaatio on vaikeuttanut yrityksen arvoa luovan toiminnan sijainnin määrittelyä, digitalisaation aika, jolloin myös kuluttaja näyttölee roolia arvonmuodostuksessa, kasvattaa tätä painetta. Markkinoiden kaksipuolisuus hankaloittaa toiminnan määränpään määrittämistä ja sitä kautta myös maiden välisen verottamisoikeuden jakamista aktiivisten tuottojen osalta.

Passiivisen liiketoiminnan tuottojen osalta aineettomien omaisuuksien, kuten patenttien, on havaittu muodostavan haasteita nykyjärjestelmälle. Nämä tarjoavat yrityksille mahdollisuuksia harjoittaa

³⁴ Kirjallisuudessa on lisäksi pyritty luokittelemaan erilaisia malleja sekä tarkemmalla tasolla että systemaattisemmin. Liitteen taulukossa L1 esitellään joitain kirjallisuuden tarjoamia luokitteluja erilaisille digitaalisille liiketoimintamalleille.

³⁵ Schön (2018) katsoo, että kuluttajarajapinnassa tapahtuvaa arvonmuodostusta ei välttämättä tule ottaa huomioon verotusoikeuden allokoinnissa. Kirjoittaja korostaa yhteisöveron backstop -roolia ja investointien merkitystä verotusoikeuden jaossa.

³⁶ Ks. <https://www.vero.fi/henkilöasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/tulot-ja-vahennykset/ansiotulot/jakamistalous/airbnb-vuokratulot/>

³⁷ Ks. <https://www.veronmaksajat.fi/ajankohtaista/Ajankohtaista/Verojuristi-vastaa/Verotetaanko-omien-tavaroiden-myyntia/>

voitonsiirtoa siirtohinnoittelun keinoin erityisesti tapauksissa, joissa esimerkiksi rojaltien hintoja on vaikea tai jopa mahdotonta määrittää, koska vastaavia kolmansien osapuolten välisiä kauppia ei välttämättä ole olemassa (ja näin arm's length -hintoja ei voida helposti määrittää). Mahdollisuus vaikuttaa siirtohintoihin kannustaa monikansallisia yrityksiä myös sijoittamaan aineettomia omaisuuksia itselleen verotuksen näkökulmasta edullisella tavalla. Digitalisaation mahdollistamien liiketoimintamallien tuotot perustuvat perinteisiä liiketoimintamalleja enemmän internet-sovellusten hyödyntämiselle, ja niihin liittyy arvokkaita aineettomia omaisuuksia. Tästä syystä aineettoman omaisuuden kautta tapahtuva voitonsiirto helpottuu ja näin kärjistää jo olemassa olevaa hankaluutta verojärjestelmässä.

Digitaaliset liiketoimintamallit muodostavat myös uudenlaisen haasteen verojärjestelmälle: yritys voi harjoittaa maassa laajasti taloudellista toimintaa ilman fyysistä läsnäoloa. Tällöin maahan ei muodostu kiinteää toimipaikkaa eikä näin ollen myöskään verotusoikeutta, joka perustuu joko yrityksen sijainnille tai kiinteälle toimipaikalle. Ilman fyysistä läsnäoloa on toki ollut mahdollista toimia vähäisessä määrin jo ennen digitalisaatiota, mutta uudet liiketoimintamallit ovat mahdollistaneet tällaisen toiminnan volyymin kasvun haastaen siten nykyistä verojärjestelmää. Esimerkiksi P2P-toiminta on ollut mahdollista jo ennen digitalisaatiota, mutta digitalisaation pienentämät transaktiokustannukset ovat kasvattaneet toiminnan määrää uudelle tasolle.

Digitalisaation mahdollistamat P2P-alustat muodostavat haasteen myös nykyjärjestelmän neutraalisuudelle. Näiden kautta tapahtuva kaupankäynti ei kuulu nykykäytännön mukaan arvonnäkökulman piiriin, vaikka vastaavanlainen yrityksen nimissä harjoitettu toiminta kuuluisi. Yritysverotuksen neutraalisuuden näkökulmasta tämä aiheuttaa painetta verotuksen muuttamiselle, jotta vältetään samanlaisen toiminnan erilainen kohtelu sen mukaan harjoitetaanko toimintaa yrityksen nimissä vai ei. Toki vastaus kysymykseen palautuu ainakin osittain siihen onko harjoitettu toiminta taloudellisessa mielessä samanlaista näissä tapauksissa. Onko esimerkiksi Airbnb-toiminta verrattavissa hotellipalveluita tarjoavien yritysten toimintaan? Myöntävä vastaus antaisi aiheutta näiden verokohtelujen samaistamiselle.

Yhteenvedon todettakoon, että digitalisaatio korostaa jo havaittuja kansainvälisen verojärjestelmän ongelmia ja tuo lisäksi joitain uusia. Havaitut hankaluudet lisäävät painetta erityisesti sellaiselle yritysveroreformille, jossa järjestelmän peruspilareita muutetaan. Seuraavaksi tarkastellaan esitettyjä yritysveroreformeja sekä pohditaan sitä, minkälaiset reformit voisivat olla perusteltuja vastaamaan digitalisaation tuomiin haasteisiin.

3.3 Yritysverojärjestelmän uudistaminen digitalisaation aikakaudella

Aloitamme tämän luvun tarkastelemalla kahta EU:n erityisesti digitalisaation haasteisiin vastaamaan kohdennettua/suunniteltua direktiiviesitystä (luku 3.3.1). Tämän jälkeen pohdimme muita mahdollisia, erityisesti digitalisaation mahdollistamia yritysveroreformeja (luku 3.3.2).

3.3.1 EU:n vastaukset digitalisaation haasteisiin: kiinteän toimipaikan tarkennus ja digivero

Luvussa 2 esitettyjen OECD:n (BEPS) ja EU:n (ATAD; CCCTB) veroreformiehdotusten lisäksi EU on esittänyt kohdennetuiksi ratkaisuksi erityisesti digitalisaation tuomiin ongelmiin kaksi direktiiviesitystä. Näistä ensimmäinen, jossa esitetään kiinteän toimipaikan käsitteen laajentaminen koskemaan myös merkittävä digitaalinen läsnäolo, on tarkoitettu pidemmän aikavälin ratkaisuksi. Perusteluna tälle ehdotukselle esitys tarjoaa seuraavaa (Euroopan komissio 2018a - FI):

”Nykyiset yhteisöverosäännöt perustuvat periaatteeseen, jonka mukaan voitot olisi verotettava siellä, missä arvo muodostuu. ... ne, joiden verotuksellinen kotipaikka sijaitsee muualla kuin kyseisessä maassa, ovat verovelvollisia kyseisessä maassa vain, jos niillä on siellä kiinteän toimipaikan kaltainen fyysinen läsnäolo. Tällaisissa säännöissä ei kuitenkaan oteta huomioon maailmanlaajuisista digitaalista toimintaa, jossa fyysinen läsnäolo ei ole enää tarpeen digitaalisten palvelujen suorittamiseksi. Olisi otettava käyttöön merkittävää taloudellista läsnäoloa osoittavia uusia indikaattoreita, jotta voidaan vahvistaa uusia digitaalisia liiketoimintamalleja koskevat verotusoikeudet.”

Toiseksi, lyhyen aikavälin ratkaisuksi, EU esittää tietyille digitaalisille palveluille niiden liikevaihdosta perittävää veroa (digivero). Tälle ratkaisulle nähdään erityinen kiire (Euroopan komissio 2018b - FI):

”Kunnes saadaan aikaan kokonaisratkaisu, jonka hyväksyminen ja täytäntöönpano voivat viedä aikaa, jäsenvaltioihin kohdistuu paineita toimia tässä asiassa, koska on olemassa vaara, että niiden yhteisöveropohjat heikentyvät merkittävästi ajan mittaan. ... Näin ollen on tarpeen, että komissio toimii ja ehdottaa yhdenmukaistettua lähestymistapaa tilapäisenä ratkaisuna, jolla tähän ongelmaan puututaan kohdennetusti. Tältä osin tässä ehdotuksessa esitetään verovelvollisiin sovellettavaa yhteistä verojärjestelmää tiettyjen digitaalisten palvelujen suorituksesta saataville tuloille (jäljempänä ’digitaalisten palvelujen vero’).”

Ehdotettu vero kohdistuu digitaalisiin toimintoihin liittyvälle mainostilan myynnille, digivälitystoiminnalle ja aineiston myynnille. Veropohjan jakaminen maiden välillä tapahtuu näiden osalta joko mainosten ”klikkausten” määrän mukaan, ostajien/myyjien määrän mukaan tai aineiston havaintopisteiden (käyttäjien lukumäärän) mukaan. Palvelujen käyttäjien mukaan ottamista veropohjan määrittelyyn perustellaan seuraavasti:

”Digitaalisten palvelujen veron piiriin kuuluvat palvelut, joissa käyttäjän osallistuminen digitaaliseen toimintaan muodostaa olennaisen tuotantopanoksen toimintaa harjoittavalle yritykselle ja joissa käyttäjien osallistuminen mahdollistaa, että yritys voi saada toiminnasta tuloja. Toisin sanoen tämän direktiivin kattamat liiketoimintamallit eivät voisi toimia nykymuodossaan ilman käyttäjien osallistumista. Näiden digitaalisten palvelujen käyttäjillä on ainutlaatuinen ja monitahoisempi rooli kuin asiakkaalla perinteisessä mielessä.”

Huolimatta siitä, että EU:n esittämien kohdennettujen ratkaisujen pyrkimyksenä on vastata digitalisaation tuomiin haasteisiin, on näissä havaittu lukuisia puutteita. Yksi niistä koskee sitä, että vaikka esitykset tuovatkin esille (mm. yllä esitettyjä) perusteluita, on myös katsottu, että on yhä epäselvää mitä tarkoitusta varten digivero on tarkalleen ottaen asetettu ja tätä tarkoitusta tulisi siksi selvittää (Devereux 2018). Toiseksi on nähty hankalaksi perustella se, että samaan aikaan kun digitaalisten palveluiden käyttäjän katsotaan merkittävästi osallistuvan arvonnousuun, perinteisessä kaupankäynnissä kuluttajan ei katsota osallistuvan arvonnousuun lainkaan (Devereux ja Vella 2018). Tähän liittyen tulisi myös määrittää kuinka paljon arvoa muodostuu missäkin maassa. Kolmanneksi, erillisessä liikevaihtoon perustuvassa verossa on vaarana, kuten liikevaihtoon perustuvissa veroissa yleisestikin, että tämä pienentää taloudellisen toiminnan määrää erityisesti siksi, että vero kohdistuu myös niin kutsuttuun normaalituottoon. Siksi tätä toimintaa ei välttämättä tulisikaan verottaa, vaan jopa tukea (Fuest 2018). Periaatteellisten hankaluuksien lisäksi on tuotu esille, että ehdotusten tuomien mutkikkuuksien vuoksi on jopa mahdollista, että joillekin maille niiden täytäntöönpano aiheuttaisi enemmän kustannuksia kuin mitä niistä olisi verotuloina saatavissa (Tax Foundation 2018).

Lukuisten puutteidensa vuoksi EU:n kohdennetut toimet eivät vaikuttaisi onnistuvan ratkaisemaan digitalisaation synnyttämiä ongelmia. Näin ollen nämä jättävät myös maille veropohjia rapauttavan verokilpailukannusteen. Seuraavaksi tarkastellaan joitain vaihtoehtoisia veroreformeja erityisesti digitalisaation vaikutusten huomioon ottamiseksi.

3.3.2 Yritysveroreformit digitalisaation vaikutusten huomioon ottamiseksi

Luvun 2 kuviossa 1 havainnollistettiin monikansallisen yrityksen toiminnan taustalla olevia tekijöitä. Keskeinen havainto liittyi siihen, että nykyinen kansainvälinen verojärjestelmä verottaa kuvan kahta keskeisistä osaa, konsernin emoyhtiön ja sen tytäryhtiöiden voittoja. Niiden verottamisessa havaitut ongelmat, erityisesti se, että nämä veropohjat ovat verrattain helposti liikuteltavissa, ovat nostaneet keskusteluun toisenlaisia tapoja yritysten kautta harjoitetun taloudellisen toiminnan verottamiseksi. Verotuksen tehokkuuden näkökulmasta siirtyminen kohti liikkumattomampia veropohjia olisi toivottavaa. Tästä näkökulmasta kaksi potentiaalisesti kiinnostavaa verotuksen kohdetta voisivat olla yritysten omistajat ja kuluttajat.

Yritysten omistajien ja kuluttajien suora verottaminen monikansallisten yritysten sijasta on ollut aiemmin hankalasti toteutettava tehtävä. Digitalisaatio näyttäytyy tässä suhteessa positiivisena asiana tarjoamalla aiempaa paremman mahdollisuuden näiden pohjien verottamisen. Digitaalisilta alustoilta ja rahoituslaitoksilta voisi olla mahdollista saada verotuksen pohjaksi käyttäjätietoja ja maksusuoritustietoja. Yhdistämällä näitä tietoja muihin tietoihin voisi olla mahdollista verottaa joko omistajia tai kuluttajia suoraan yritysten sijasta. Sekä omistajien että kuluttajien verottamiseen liittyy toki omat haasteensa, jotka edelleen riippuvat näiden verottamismuotojen yksityiskohdista (ks. esim. Gupta ym. 2017).

Omistajien verottamisessa yksi hankaluus on portfolio-investoinnit. Määränpäämyynnin puolelta hankaluus muodostuu yritysten ja kuluttajien välisessä B2C-kaupankäynnissä (Kummaltako veroa tulisi kerätä?). Digitalisaatio voi kuitenkin tarjota vastauksen myös näihin hankaluuksiin tarjoamalla tietoa verotuksen toimeenpanoa varten (alustoilta ja rahoituslaitoksilta). Toki nämä vaativat sekä järjestelmien pystyttämistä että poliittista tahtoa (veropohja jakautuu reformin seurauksena uudelleen maiden välillä) sekä riittäviä resursseja kunkin maan verohallinnolta.

Yhteenvedon todettakoon, että vaikka digitaaliset liiketoimintamallit tuovat lisähaasteita verotukselle, voivat ne hyvinkin tarjota myös ratkaisuja näihin ongelmiin. Digitaaliset alustat keräävät ja taltioivat tietoja niiden kautta tapahtuvista toiminnoista, joita hyödyntämällä verotuksen toimeenpanoa voisi helpottaa. Lisäksi, yhdistämällä alustojen tietoja muihin aineistoihin mahdollistaisi sekä harmaan talouden siirtymistä verotuksen piiriin että uudenlaisten veromallien käytön. Alustojen kautta saatujen myyntitietojen (pääomatulo/ansiotulo) yhdistäminen henkilön muihin tulotietoihin voisi mahdollistaa esimerkiksi epälineaarisen ansiotuloverotuksen, joka sisältäisi myös alustojen kautta tapahtuvan työn verottamisen. Näiden hyötyjen saaminen edellyttää kuitenkin hyvää yhteistyötä alustojen ja verottajan välillä.³⁸ Tämän kaltainen ansiotuloverotus vaatisi lisäksi tiedot kaikilta alustoilta.

³⁸ Yhteistyön saavuttaminen voi olla pitkä prosessi ja vaatii myös yhteistyötä ja poliittista tahtoa maiden kesken, jotta saadaan sovittua tarvittavien tietojen rajat ylittävstä liikkumisesta. Gupta ym. (2017) tarjoaa keskustelua nykyistä laajempaan aineistojen hyödyntämiseen verottamisessa ja siihen liittyviin mahdollisiin ongelmiin.

4. Yhteenveto

Olemme tarkastelleet globalisaation ja digitalisaation nykyiselle kansainväliselle yritysverojärjestelmälle aiheuttamia muutospaineita sekä näistä kummunneita veroreformiehdotuksia. Nykyjärjestelmän keskeinen ongelma on pyrkimys kohdentaa verotusoikeus sinne missä yrityksellä on arvoa luovaa toimintaa (lähdevaltioverotus). Tämän sijainnin määrittäminen on jo teoreettisesti vaikea tehtävä globalisoituneessa maailmassa, jossa kansainvälisten yritysten organisaatiot ovat alueellisesti hajautuneita. Uusien digitaalisten liiketoimintamallien syntyminen on yhä vaikeuttanut tavoitteen saavuttamista ja samalla lisännyt painetta kansainvälisen yritysverotuksen perusrakenteiden uudistamiselle. Nykyisen järjestelmän periaatteellisten sekä toimeenpanoon liittyvien käytännön ongelmien ohella sillä on myös epätoivottavia tehokkuusvaikutuksia. Ne seuraavat siitä, että järjestelmä tarjoaa yrityksille mahdollisuuksia vaikuttaa oman verotuksensa tasoon. Voittojen näyttäminen matalan verotuksen maassa pienentää yrityksen verotaakkaa, mikä puolestaan kannustaa verotuoottoja rapauttavaan verokilpailuun maiden välillä.

OECD ja EU ovat tehneet aloitteita, joiden pyrkimyksenä on vähentää yritysten mahdollisuuksia kansainväliseen verosuunnitteluun. Niiden tarjoamat uudistusvaihtoehdot eivät kuitenkaan näyttäisi tarjoavan stabiilia yritysverojärjestelmää. Reformialoitteet perustuvat lähdevaltioverotukseen. Verotus kannustaisi edelleen yrityksiä verotuksellisesti edullisen sijaintipaikan etsimiseen, mikä puolestaan ylläpitäisi maiden kannusteita verokilpailuun. Verotuksen tehokkuuden näkökulmasta olisikin toivottavaa kohdentaa verotusoikeus yrityksen eri toimintojen sijaintipaikkojen sijasta joko omistajien (asuinvaltioverotus) tai kuluttajien asuinmaihin (kohdevaltioverotus). Edellisessä tapauksessa erillisestä yhteisöverosta luovuttaisiin ja voitot siirrettäisiin verotettavaksi omistajien tulona. Jälkimmäisessä tapauksessa voitot verotettaisiin siinä maassa, jossa hyödykkeet ostetaan lopulliseen käyttöön. Näiden tehokkaiden veromallien toteuttamiseen liittyy monia erilaisia ongelmia. Digitalisaatio voi kuitenkin tulla osaltaan avuksi täytäntöönpanossa tarjoamalla digitaalisten alustojen ja rahoituslaitosten tietoja verotuksen pohjaksi.

Lähteet:

- Aslam, Aqib ja Alpa Shah (2017): Taxation and the Peer-to-Peer Economy, IMF Working Paper, WP/17/187
- Athanasiou, Amanda (2014): U.S. Drug Companies Seeing Green in Irish Inversions, *Tax Notes International* 75: 351-354
- Ault, Hugh J. (2013): Some Reflections on the OECD and the Sources of International Tax Principles. *Tax Notes International* 70: 1195-1201
- Auerbach, Alan, Devereux, Michael P. ja Helen Simpson (2010): Taxing corporate income, in Mirrlees et al. (eds) *Dimensions of Tax Design: The Mirrlees Review*, Oxford: Oxford University Press: 837-893
- Auerbach, Alan, Devereux, Michael P., Keen, Michael ja John Vella (2017a): Destination-Based Cash Flow Taxation, Oxford University Center for Business Taxation, WP 17/01
- Auerbach, Alan, Devereux, Michael P., Keen, Michael ja John Vella (2017b): International tax planning under the destination based cash flow tax, *National Tax Journal* 70: 783-802
- Avi-Yonah, Reuven (1996): The Structure of International Taxation: A Proposal for Simplification, *74 Texas Law Review*: 85-159
- Avi-Yonah, Reuven (2015): *Advanced Introduction to International Tax Law*, Edward Elgar Publishing.
- Avi-Yonah, Reuven ja Kimberly Clausing (2007): A Proposal to Adopt Formulary Apportionment for Corporate Income Taxation: The Hamilton Project, University of Michigan Law School
- Avi-Yonah, Reuven ja Kimberly Clausing (2017): Problems with Destination Based Corporate Taxes and the Ryan Blueprint, *Columbia Journal of Tax Law* 8: 229
- Beer, Sebastian, Ruud de Mooij ja Li Liu (2018): International Corporate Tax Avoidance: a Review of the Channels, Magnitudes and Blind Spots, IMF Working Paper, WP/18/168
- Belleflamme, Paul ja Eric Toulemonde (2018): Tax incidence on competing two-sided platforms, *Journal of Public Economic Theory* 20: 9-21
- Bond, Steven R. ja Michael P. Devereux (2002): Cash flow taxes in an open economy, CEPR Discussion Paper 3401
- Brousseau, Eric ja Thierry Penard (2007): The Economics of Digital Business Models: A Framework for Analyzing the Economics of Platforms, *Review of Network Economics* 6(2): 81-114
- Clausing, Kimberly (2014): *Corporate Inversions*. Washington, DC: Urban-Brookings Tax Policy Center.
- Collier, Richard ja Joseph L. Andrus (2017): *Transfer Pricing and the Arm's Length Principle after BEPS*, Oxford University Press
- Collier, Richard, Seppo Kari, Olli Ropponen, Martin Simmler ja Maximilian Todtenhaupt (2018): Dissecting the EU's Recent Anti-Tax Avoidance Measures: Merits and Problems, EconPol Policy Report 08-2018
- Desai, Mihir A. (2009): The decentering of the Global firm, *World Economy* 32: 1271-1290

- Devereux, Michael P. (2018): The Digital Services “Sutton” Tax, University of Oxford Saïd Business School Centre for Business Taxation, blog posted on 23.10.2018
- Devereux, Michael P., Clemens Fuest ja Ben Lockwood (2015): The taxation of foreign profits: A unified view, *Journal of Public Economics* 125: 83-97
- Devereux, Michael P. ja Simon Loretz (2013): What Do We Know About Corporate Tax Competition? *National Tax Journal* 66: 745-774
- Devereux, Michael P. ja Peter B. Sorensen (2006): The Corporate Income Tax: international trends and options for fundamental reform, European Commission Economic Papers 264
- Devereux, Michael P. ja John Vella (2014): Are we heading towards a corporate tax system fit for the 21st century?, *Fiscal Studies* 35: 449-475
- Devereux, Michael P. ja John Vella (2017): Implications of Digitalization for International Corporate Tax Reform, *Intertax* 46: 550 – 559
- Devereux, Michael P. ja John Vella (2018): Taxing the Digitalised Economy: Targeted or System-Wide Reform?, *British Tax Review* 4: 387-406
- Digitalist (24.5.2017): Alexander Stubb: Neljäs teollinen vallankumous – oletko valmis?
- European Commission (2016a): Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on a Common Corporate Tax Base, COM(2016) 685 final, Strasbourg 25.10.2016
- European Commission (2016b): Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on a Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB), COM(2016) 683 final, Strasbourg 25.10.2016
- European Commission (2016c): Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE laying down rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market, COM(2016) 26 final, 2016/0011(CNS), Brussels, 28.1.2016
- European Commission (2018a): Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE laying down rules relating to the corporate taxation of a significant digital presence, Brussels 21.3.2018 COM(2018) 147 final
- Euroopan komissio (2018a-FI): Ehdotus NEUVOSTON DIREKTIIVI merkittävän digitaalisen läsnäolon yhteisöverotusta koskevien sääntöjen vahvistamisesta, Bryssel 21.3.2018 COM(2018) 147 final
- European Commission (2018b): Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on the common system of a digital services tax on revenues resulting from the provision of certain digital services, Brussels 21.3.2018 COM(2018) 148 final
- Euroopan komissio (2018b-FI): Ehdotus NEUVOSTON DIREKTIIVI tiettyjen digitaalisten palvelujen tarjoamisesta saatavista tuloista kannettavaa digitaalisten palvelujen veroa koskevasta yhteisestä järjestelmästä, Bryssel 21.3.2018 COM(2018) 148 final
- Feld, Lars P. ja Jost H. Heckemeyer (2011): FDI and Taxation: A Meta-Study, *Journal of Economic Surveys* 25(2): 233-272
- Fuest, Clemens (2018): Digitalisation should be promoted, not taxed, EconPol Europe Opinion, 12.11.2018

- Graetz, Michael J. (2001): Taxing International Income – Inadequate Principles, Outdated Concepts, and Unsatisfactory Policies. Yale Law School, Faculty Scholarship Series. Paper 1618
- Graetz, Michael ja Michael O’Hear (1997): The “Original Intent” of U.S. International Taxation, *Duke Law Journal* 46: 1021-1109
- Griffith, Rachel, James Hines ja Peter Birch Sorensen (2010): International Capital Taxation, in Dimensions of Tax Design, Institute for Fiscal Studies
- Grubert, Harry ja Rosanne Altschuler (2016): Shifting the Burden of Taxation From the Corporation to the Personal level and Getting the Corporate Tax Down to 15 Percent, *National Tax Journal* 69: 643 – 676
- Gupta, Sanjeev, Michael Keen, Alpa Shah ja Geneviève Verdier (2017): Digital Revolutions in Public Finance, IMF.
- Hebous, Shafik ja Alexander Klemm (2018): A Destination-Based Allowance for Corporate Equity, IMF WP 18/239
- Heckemeyer, Jost H. ja Michael Overesch (2017): Multinationals’ profit response to tax differentials: Effect size and shifting channels, *Canadian Journal of Economics* 50(4): 965-994
- Helsingin Sanomat (11.11.2018): Helsingissä toimintansa aloittanut venäläinen taksipalvelu voi saada kuvasi ja tietoja SIM-kortistasi
- IMF (2014): Spillovers in Corporate Income Taxation, IMF Staff Report, May 9, 2014
- Jogarajan, Sunita (2013): Stamp, Seligman and the Drafting of the 1923 Expert’s Report on Double Taxation, *World Tax Journal* 2013: 368-392
- Kari, Seppo (2015): Corporate tax in an international environment — Problems and possible remedies, *Nordic Tax Journal* 1/2015: 1-16
- Keen, Michael (1996): The Welfare economics of Tax Coordination in the European Community, in Devereux, Michael P. (ed.) *The Economics of Tax Policy*, Oxford University Press
- Keen, Michael (2018): Competition, Coordination and Avoidance in International Taxation, *Bulletin for International Taxation*, April/May 2018: 220-225
- Kind, Hans Jarle, Marko Koethenbuerger ja Guttorm Schjelderup (2008): Efficiency enhancing taxation in two-sided markets, *Journal of Public Economics* 92: 1531-1539
- Kind, Hans Jarle, Marko Koethenbuerger ja Guttorm Schjelderup (2010): Tax responses in platform industries, *Oxford Economic Papers* 62: 764-783
- Lanz, Rainer ja Sebastien Miroudot (2011): Intra-Firm Trade: Patterns, Determinants and Policy Implications. OECD Trade Policy papers No. 114, OECD Publishing
- OECD Committee on Fiscal Affairs (2000): Model convention on Income and on Capital. OECD (Updated as of 29 April 2000)
- OECD (2013): Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting, OECD Publishing, Paris

OECD (2018): Tax Challenges Arising from Digitalisation – Interim Report 2018: Inclusive Framework on BEPS, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris

Razin, Assaf ja Efraim Sadka (1991): International tax competition and the gains from tax harmonization, *Economics Letters* 37: 69-76

Rosenthal, Steven M. ja Lydia S. Austin (2016): The Dwindling Taxable Share Of U.S. Corporate Stock, *Tax Notes* (2016): 923-924

Schön, Wolfgang (2018): Ten Questions about Why and How to Tax the Digitalized Economy, *Bulletin for International Taxation* 72: 278 – 292

Shaviro, Daniel (2018): Goodbye to All That? A Requiem for the Destination Based Cash Flow Tax, *Bulletin for International Taxation*, April May 2018: 248 – 258

Slemrod, Joel, Brett Collins, Jeffrey L. Hoopes, Daniel Reck ja Michael Sebastiani (2017): Does credit-card information reporting improve small-business tax compliance? *Journal of Public Economics* 149: 1-19

Tax Foundation (2018): A Summary of Criticisms of the EU Digital Tax, Tax Foundation Fiscal Act No. 618

Terra, Ben J.M. ja Peter Wattel (2005): European Tax Law, 4. Edition, Kluwer Law International, The Hague

Toder, Eric ja Alan D. Viard (2014): Replacing Corporate Tax Revenues with a Mark-To-Market Tax on Shareholder Income, *National Tax Journal* 69: 701 -732

Voget, Johannes (2011): Relocation of headquarters and international taxation, *Journal of Public Economics* 95: 1067-1081

WTO (2014): World Trade Report 2014 - Trade and Development: Recent Trends and the Role of the WTO, World Trade Organization, Genève

Liite: Digitaalisten liiketoimintamallien jaottelua

Taulukossa L1 esitellään neljä erilaista digitaalisten liiketoimintamallien luokittelua. Kaksi ensimmäistä näistä (Brousseau ja Penard (2007); OECD (2018)) luokittelevat tutkimuksissaan näitä liiketoimintamalleja yleisesti. Aslam ja Shah (2017) puolestaan hyödyntävät jaottelua kuluttajien välisen kaupankäynnin (P2P) liiketoimintamalleista ja Belleflamme ja Toulemonde (2018) yleisemmin kaksipuolisista alustoista.

Taulukko L1. Digitaalisten liiketoimintamallien luokitteluja

Lähde	Tarkastelut toimintamallit	Luokittelu
Brousseau & Penard (2007)	Digitaaliset liiketoimintamallit	Välittäjä (Amazon, Google, eBay, deittipalvelu)
		Kokoaja (Amazon, Google, eBay, online-media)
		Tiedon hallitsija (Amazon, Google, eBay, Wikipedia)
OECD (2018)	Digitaaliset liiketoimintamallit	Monenväliset alustat (Airbnb, Facebook, Google)
		Jälleenmyyjät (Spotify, Netflix, Amazon e-commerce)
		Vertikaalisesti integroituneet yritykset (Amazon e-commerce: varastointi ja logistiikka; Huawei: laitteisto ja pilvilaskenta; Netflix: elokuvien tuotanto)
		Välituotteita tarjoavat yritykset (Intel, Tsinghua Unigroup)
Aslam & Shah (2017)	P2P -liiketoimintamallit	Kuljetus (Uber)
		Majoitus (Airbnb)
		Kuriiri- ja toimituspalvelut (Deliveroo)
		Digitaaliset valuutat, rahoituksen välittäminen ja transaktiot (Bitcoin)
		Rahoituspalvelut, joukkorahoitus ja vertaislainat (Lending Club)
		Vähittäiskauppa: internet-myynti, jakelu, huutokaupat (Amazon)
		Ohjelmistojen, tiedon, ja median jakaminen (Apple iTunes)
Belleflamme & Toulemonde (2018)	2-puoliset alustat	Ammattipalvelut (Taskrabbit)
		Laitteisto- ja ohjelmistosysteemit (Android)
		Transaktiosysteemit (PayPal)
		Yhteensovittajat (Monster)
		Vaihtokauppapaikat (eBay)
		Joukkorahoitusalueet (LendingClub)
		P2P-markkinapaikat (Airbnb)
Digitaalinen media (Facebook)		

Brousseau ja Penard (2007) jaottelevat liiketoimintamallit sen mukaan kuinka toiminnan taustalla oleva alusta toimii. Tämän jaottelun mukaan alusta voi olla välittäjä, kokoaja tai tiedon hallitsija. Välittäjän roolissa alusta tarjoaa markkinapaikan ja toimii näin välittäjänä kahden toimijan välillä (kuten esimerkiksi eBay). Kokoajan roolissa alusta kerää tietoa kuluttajien käyttäytymisestä ja pyrkii tämän avulla tarjoamaan käyttäjille kiinnostavaa sisältöä. Tiedonhallitsijana pyrkii kasaamaan ja jakamaan tietoa sekä päättää kuka saa tuottaa tietoa.

OECD (2018) erottelee neljä erilaista digitaalisilla markkinoilla toimivaa liiketoimintamallia. Monenväliset alustat, kuten 2-puoliset alustat, tarjoavat loppukäyttäjille mahdollisuuden olla kanssakäymisessä toistensa kanssa siten että jättävät vastuut ja oikeudet suurelta osin palvelun tarjoajalle (kuten Airbnb tai Facebook). Jälleenmyyjät puolestaan hankkivat tuotteita hallintaoikeuksineen ja myyvät niitä edelleen (kuten Spotify tai Netflix). Verrattuna 2-puoleisiin alustoihin loppukäyttäjien välillä ei ole vuorovaikutusta. Vertikaalisesti integroituneet yritykset ovat ostaneet palveluiden tuottajat ja yhdistäneet markkinoiden tarjontapuolen oman liiketoimintansa kanssa (kuten Amazon e-commerce; varastointi ja logistiikka). Neljäntenä digitaalisen liiketoiminnan mallina esitellään välituotteita tarjoavat yritykset. Nämä tarjoavat palveluitaan yrityksille eivätkä ole suoraan yhteydessä loppukäyttäjien kanssa (kuten Intel; esimerkiksi IT-päivityksiä).

Aslam ja Shah (2017) käyvät läpi tunnistettuja kuluttajien väliseen kaupankäyntiin tarkoitettuja P2P-alustoja tarkoituksenaan lähtökohtaisesti ymmärtää kuinka nämä vaikuttavat verotuksen eri piirteisiin. Erityisesti he havaitsevat, että P2P-liiketoimintamallit tuottavat hankaluuksia nykyiselle verojärjestelmälle, yhtenä erityispiirteinä P2P-alustojen kautta toimivien käyttäjien samanlaisuus yritystoimintaa harjoittavien toimijoiden kanssa. Tarkastelujen perusteella Aslam ja Shah päätyvät tulokseen, jonka mukaan P2P-alustojen taustalla oleva teknologia tarjoaa mahdollisuuden näiden mallien verotukselle tuomien haasteiden ratkaisemiseksi.

Belleflamme ja Toulemonde (2018) keskittyvät tarkastelemaan erilaisten veromuotojen vaikutuksia kaksipuolisille alustoille perustuvien liiketoimintamallien verottamiselle. He havaitsevat muun muassa, että *ad valorem* –vero on tarkasteluista veromuodoista ainoa, jossa verottaja saa jotain alustojen voitoista. Lisäksi he havaitsevat, että jos vero asetetaan kaksipuolisilla markkinoilla molempien puolien sijaan vain toiselle puolelle, alustan verottamattoman puolen toimijat hyötyvät tästä.